

Az érzékszervi fogyatékosok erkölcsi világa.

Irta s a január 13-án tartott nyilvános gyermektanulmányi értekezleten felolvasta **Herodek Károly**, a vakok orsz. intézetének igazgatója.

Az érzékszervi fogyatékosok ügyével ma egy különálló tudományág, a gyógypedagógia foglalkozik. Mióta ez a tudományág meghonosodott és polgárjogot nyert, mind nagyobb tért hódít s az érzékszervileg fogyatékosoknak nemcsak intellektuális képzését tárgyalja, hanem lelki világuk rejtekeibe is behatolni igyekszik.

Szálljunk le egy rövid időre eme szerencsétlenek erkölcsi világába s keressük, miféle tulajdonságokat fedezhetünk fel a hallóképességétől megfosztott siketnémában és a látáshiányban szenvedő vakban. Mert hogy erkölcsi világukban bizonyos eltéréseket fogunk tapasztalni, az a két elsőrendű érzékszerv hiányából természetszerűen következik. Hiszen újabb pedagógusaink már a szervezet beteg vagy egészséges, erős vagy gyenge állapotából jövő sorsunkra, valamint jellemünk kialakulására bizonyos következtetéseket vonnak le. Helyesen jegyzi meg *Brunner*, hogy a veleszületett, vagy a kora ifjúságában szerzett siketség, az egyén szellemi fejlődését nagyban befolyásolja. És ez természetes is, mert minden szellemi fejlődésnek az érzékszervek működése az alapja. De bármilyen nagyfokú is a fogyatékoság és az a hatás, melyet a szellemi képzésre gyakorol, a siketség és vakság még sem szellemi típus, csupán testi hiba, mely okszerű nevelés-oktatással könnyen enyhíthető és befolyásolható. Midőn pedig ezt a tételt elfogadjuk, tartozunk annak kijelentésével is, hogy az érzékszervi fogyatékosok érzelmi világa is nevelhető, sőt magunkévá tesszük és a fogyatékos gyermekekre alkalmazzuk ezen előkelő helyről hangoztatott s az érzékű gyermekekre vonatkozó azon elvet, hogy a gyermek se nem jó, se nem rossz, hanem olyan, amilyenné neveljük.

I.

A siketnéma, de különösen a vak gyermek jobbra erkölcsileg és anyagilag szegény családokból származik, ahol a gyermekek alig részesülnek nevelésben. Ilyenformán nem csodálkozhatunk, hogy a siketnéma nem tudja megítélni a jó és rossz közötti különbséget és hogy az enyém és tied fogalmával csak az iskoláztatás magasabb fokán jön tisztába. Érdekes feljegyzés olvasható egy siketnéma leánykáról, aki második osztályos korában könyvet lopott s hogy a lopás bűn, csak akkor tudta meg, mikor a tiz parancsolatot tanulta. Sok siketnéma gyermekre alkalmazható Hamletnek azon bölcs mondása: Semmi sem jó vagy rossz, egyedül a gondolat teszi azzá.

Lopási hajlammal bíró gyermekekkel, sajnos, a vakok között is találkozunk. Amin egyáltalában nem lehet csodálkozunk, ha olyan eseteket találunk, mint egy vak gyermek beszélte, hogy szülei, midőn a mezei munkára mentek, a sertés-ólba zárták, egy másikat bagóval és pálinkával bódíttatták.

Vannak azonban jól nevelt fogyatékos érzékű gyermekek is. A szigorúbb, következetes és természetes nevelői hajlamokkal bíró szülők siketnéma vagy vaksággal sújtott gyermekeik épúgy engedelmeskednek parancsaiknak, mint épérzékű gyermekeik. Igaz, hogy a siketnéma lelkéhez igen nehéz hozzá férközni, mert a szót nem hallja. Bizonyos természetes jelek után kell igazodnia. A természetes jelölés csak az egyszerűbb dolgok megértéséhez elégséges irányító eszköz.

A siketnémát fogyatékosága sok illetlen beszéd hallgatásától megóvjá, de ezzel szemben viszont nem bír érvényre nézve a szónak hatalma. A szónak nevelői ereje pedig közismert; tudjuk, hogy egy-egy nemes szándékú figyelemztetés néha a gonosztevőt is eszmélteti eljárásának súlyos következményeire és letéríti az eddig követett utról.

A szó erejének hiánya bizonyos károshatású lelki tulajdonságoknak leszen szülőokává. Ilyen egyebek között a nagyfokú *bizalmatlanság* és *gyanakvás*, mely abban nyilvánul, hogy a javára irányuló jószándékunkat félremagyarázza és gyanakvással fogadja. Ez azonban nem alaptermészete a siketnémának, csupán természetes folyománya ama csalódásoknak, melyek lépten-nyomon érik. A hallók között talál-

koznak olyan emberek, akik a siketnéma hiszékenységét kihasználják s lelkiismeretlenségüknél fogva olyan erkölcsi botlásokra vezetik rá e szerencsétleneket, melyeket helyesebb erkölcsi belátás következtében elkerültek volna. Ha azonban környezetét megismeri és meggyőződik, hogy csak javát akarják, vagy ha valahol jól érzi magát s megszeret valakit, vakon bizik; minden irányban követi jóakaróját, úgyszólván egész lelkét kinyitja és valóban minden századik gyermekben lehet olyan őszinteséget találni mint a siketnémában.

Mint általában a felületes és kevéstudású egyéneknél, úgy a siketnémánál bizonyos *önhittséget* és *tetszvágyat*, vagyis a külsőségeknek módfeletti utánzását tapasztaljuk. Öltözékiben választékos, az idegent ruhája után itéli meg (ez egyébként a halló emberek bizonyos osztályának szintén tulajdonsága). Egyik érdeemes siketnéma intézeti igazgató írja, hogy kollegáját avult ruhája miatt a növendékek lebecsmérelték, midőn azonban azt ujjal cserélte fel, ama hizelgő nyilatkozattal lepték meg, most már úr.

Tudásával és erejével kérkedik, fogyatékoságát és szellemi hátramaradottságát nem ismeri el. A váci siketnéma intézetnek egyik tehetséges növendéke egy ízben felkeresett s a beszélgetést oda terelte, hogy az évváró vizsgai ünnepélyen ő volt a növendékek szónoka s nyomban elmondta azt a beszédet, melyet az ünneplő közönséghez és a tanári testülethez intézett. Naivságukban kedvesek, az ember szívesen fogadja tudásuk bemutatását.

Felettébb *kíváncsi* a siketnéma. Ha idegen érkezik az intézetbe, körülveszik, megbámulják és viszonyai iránt érdeklődnek; de ők is szeretnek saját viszonyaikkal előhozakodni. Éppen a közeli napokban fogott el egyik siketnéma ismerősöm az utcán s iziben elmondta, hogy a Pesti Hírlap könyvkötői osztályában van alkalmazva s heti keresete 50–60 koronára rug.

Némelyek azt tartják, hogy a siketnéma a nemesebb érzelmek iránt érzéketlen, még Walther Ede is azt mondja, hogy alig tanusít *részvélet* mások szenvedése és bánata iránt és hajlandósága van az állatok kinzására. Beszélgettem erről a siketnémák oktatása terén működő szakférfiakkal s mondhatom, hogy ez is a nevelés dolga. Klug Péter (Szeged) erről a következőképpen nyilatkozik: Intézeteink eddig alig törőd-

tek a gyermekek nevelésével; minden erejüket az értelmi képzés előmozdítása és a rend, fegyelem tartása merítette ki, a gyermekek érzelmi világának felébresztésével és helyes irányú fejlesztésével vajmi keveset törődtek. Egy növendékünk elhalálozván, írja Klug, az esetnek rajtam látható hatása és néhány szó a legmélyebb szánalomérzetet keltették fel a gyermekekben, akik azóta társuk sirját, már 3 éve, szeretettel gondolják. Egy másik gyermeknek szülője halt el, a többinél igazi, mély részvétre talált. 2 év előtt történt, hogy egy növendék egy bogárnak kitepte a szárnyát; az esetet szánalomébresztésre használván, azóta sem történt meg, hogy egyikük is kínozott volna állatot; ellenkezőleg, a többi gyermekeket is figyelmeztetik, hogy az állatokat ne bántsák, mert a fájdalmat ők is érzik.

A neveléshiány káros kinövései ama rossz tulajdonságaik, hogy hibáikat belátni nem akarván, azok palástolására képtelen és nevetséges érveket hoznak fel s képesek azonnal az eskütevésre is. A valóság kiderítése sokszor igen nagy fáradság után érhető el.

Általánosan ismert, hogy a siketnéma az elkövetett hibát nem igyekszik legalább megbánással jóvátenni; egy-két valamással elintézettnek tartja a dolgot. Pedig helyes neveléssel erre is rá lehet szoktatni a siketnéma gyermeket, sőt még nemcsak elüljárójától, hanem társától való bocsánatkérésre is rávezethető. Már pedig ha erre elhatározza magát, bizvást mondhatjuk, nevelésünkkel igen szép eredményt értünk el. A siketnéma főképpen a példából indul ki; ha azt látja, hogy az elkövetett hibát mi a gyermeknek nem tudjuk megbocsátani, azonképpen ő sem fogja azt társának megbocsátani; de ha nálunk elnézést tapasztal, ő is olyan lesz társával szemben.

Ugyanígy vagyunk *árulkodó* hajlamával is. Ha elfogadjuk az árulkodást csak azért, hogy a rendet fentartsuk, a gyermekből álnok, rosszindulatú gyermeket nevelünk.

A *fösvénység*, amely szintén állandó szokássá nőheti ki magát, gyakorlatilag leszoktatható, ha rámutatunk a jószívű gyermekekre, akiket emiatt mindenki szeret.

Nem tünteti fel jó színben a siketnémát azon tulajdonsága sem, hogy *indulatain uralkodni alig képes* s könnyen haragra lobbán. Ennek okát abban találják a szakemberek,

hogy hiányzik nála a természetes beszéd s így magát környezetével alig vagy nem képes megértetni. A jelnyelv felette tökéletlen arra, hogy érzelmeit, gondolatait félreérthetetlenül ki tudja fejezni.

Lobbanékony természete a tanulatlan siketnémát igen gyakran a bíróságok elé állítja. A siketnémák budapesti állami intézetének 1908—909. évi értesítője szerint a testület tagjai szakértő-tolmács minőségben 30 esetben működtek közre siketnéma egyének jogi és bűnügyi tárgyalásain. A vádlott siketnémák főképpen olyanok voltak, akik oktatásban nem részesültek s számos esetben indulatosságból folyó cselekmény miatt kerültek a bíróság elé.

Türelmetlen, indulatos természetén a nevelés van hivatva segíteni. Tudjuk, hogy a siketnémák oktatása fáradságot és türelmet igénylő munka. Egy-egy hangnak a kifejlesztése, valamely dolognak a megértetése nemcsak szakavatott eljárást, hanem egyebütt alig ismert türelmet kíván. Ha a tanuló azt fogja látni, hogy bizonyos hibák miatt elnézők és türelmesek vagyunk, hasonlóképpen cselekszik majd ő is; a tanár szelid és szeretetteljes bánásmódja átragad a siketnéma gyermekre is.

Nem ritka dolog internátusokban, hogy a kiadott rendelkezés ellen, melyet vagy nem értettek meg, vagy pedig érdekeik ellen irányulónak vélnek, agitálnak és szövetkeznek. De ugyanezt tapasztalhatni, ha valamelyik általánosan kedvelt társuk fegyelmezéséről van szó. Ilyenkor, mint egyik írójuk megjegyzi, az összes az egyért képes síkra szállni. Pedagógiai rövidlátásra vallana, előre komolyan meg nem fontolt, erőszakos eszközökhöz nyúlni. Hiszen az erőszakos intézkedés erőszakot vált ki. Leghelyesebb ilyen esetekben a fogyatékos érzékűek nevelésében általánosan követett szelid, szeretetteljes bánásmódnak alkalmazása, mely a legelvakultabb szenvedélyt is lecsendesíti. Leghelyesebb, ha folyton köztük vagyunk, ügyes-bajos dolgaikban segítségükre sietünk, örömeikben és fájdalmukban osztozunk, testi és lelki jólétükről gondoskodunk. Ilyképpen eléri a nevelő fáradozásának legbecsesebb jutalmát: a siketnéma gyermek osztatlan őszinte szeretetével és szívének-lelkének kitárásával jutalmazza meg.

A siketnémaság, mint említettük, nem szellemi típus, hanem testi fogyatkozás. Ennélfogva a siketnémák ép szellemi

képességekkel vannak felruházva, tehát a tanításukban érvényesülő különleges módszer segítségével oktathatók és igen figyelemre méltó ismeretkörrel rendelkezhetnek. Azonban ismerettáruk, éppen hallóképességük hiányánál fogva nem lehet olyan gazdag, tökéletes, mint az épérzékűé. Az ismeretek szerzése, a tudás és az érzelmi világ között kapcsolat létezik, az értelmi képességek és a sziv érzületei egymással viszonyban állanak. Ha az értelmi képességek lehető kiművelése el van zárva vagy szinte leküzdhetetlenül meg van nehezítve, az érzelmek sem lehetnek gazdagok és kifogástalanok. A siketnémák tehát ismeretre nézve nem versenyezhetvén az épérzékűekkel, erkölcsi világukban is elmaradottság észlelhető.

A siketnéma zsenge korától fogva nélkülözni kénytelen sok oly dolgot, melyet a halló gyermek élvez s lelkére valóban nemesítőleg hat. A siketnémák a zenét képesek ugyan tapintóérzékükkel élvezni, ami azonban a hallás útján való élvezés esztétikai értékével nem ér fel. Kárpótolja azonban magát a szemmel felfogható *művészi széppel*. A siketnémák a rajz, festészet, szobrászat és finomabb kézimunkák iránt a tanulás első éveitől fogva nagy előszeretettel tanúsítanak. Rajzaik, kézimunkáik az egyenlő korú hallókét messze túlszárnyalják. Munkáikon bizonyos kecsesség, hogy ne mondjam művészi izlés vonul végig. A tanult siketnéma egy festményt vagy szoborművet órákig elnéz s nem tud betelni szépségével. Hazánkban több siketnéma festő, szobrász és fametsző működik.

Nemi élet tekintetében a siketnéma gyermek a halló gyermektől nem különbözik. A 14—15-ik életév azon korhatár, midőn az ivarérés kezdődik. Ez az úgynevezett kamaszkor kezdete; ilyenkor a siketnéma csak úgy, mint az épérzékű, naiv kedvességéből kivetkőzik, rakoncátlan, szófogadatlan és durvaságokra hajlamossá lesz, duhajkodó allűröket vesz fel. Ez az időszak azonban szerencsére mindössze 1—2 évig tart, mikor a gyermekek újból megszeliődnek s komoly elismerésre méltó magaviseletet tanúsítanak. Tehát míg a nemi élet ébredése az erkölcsökre károsan látszik hatni, addig az érettség szinte jótékonyan hat. Természetes azonban, hogy e hatást előmozdítja a nagyobb értelmi fejlődés és a felnőttiség tudata is.

Miként az épérezékűeknél általában, úgy a siketnémák-nál is erősen működik e korban, főleg a leányoknál, a képzelő tehetség, szeretnek egymás közt suttogni s minden jelentéktelen dolognak nagy fontosságot tulajdonítva, azt saját személyükkel hozzák összefüggésbe.

A gyakorlati életben sok siketnéma szépen boldogul, szorgalmas, dolgos, megbízható és józan. Viszont aránylag sok akad köztük olyan is, aki szereti az életet könnyebb oldaláról felfogni, munkáját túlbecsüli és érdemén felüli béreket követel. Ez különösen a képzésben részesült egyes siketnémákra áll, akik későn kerültek ki az intézetből, későn szokták meg a kenyérkereső munkát és akiket szüleik is az iskolázás ideje alatt folyton kényeztettek. A képzésben nem részesült siketnémák között is akad sok jóra való munkás, de sajnos találkoznak olyanok is, akik siketnémaságukat elég oknak találják arra nézve, hogy a dolgot következetesen kerüljék.

A megtelepedett, esetleg családot alapított siketnémák szegénységük mellett is általában megelégedettek s bár kissé felületesek, könnyen hívők, némileg önhittek, mégis erkölcsi szempontból magán életük ellen kifogás nem emelhető. Szinte csodálatos, hogy bár általában a siketnémáknál a valósi érzelmek alig nyulnak mélyebben lelkükbe, erkölcsi életük elég kifogástalan és nem rosszabb a hasonló körülmények között élő épérezékűekénél. Ennek okát, mint már egy ízben említettem, abban kereshetjük, hogy siketségüknel fogva mentek számos oly befolyástól, amelyek lelkükre rombolólag hathatnak. Tehát csakis az ily káros befolyásoktól való mentességük egyenlíti ki és enyhíti azt a tátongó űrt, mely lelkükben a vallásosság érzelmének felületes volta miatt honol.

Az elmondottakat összefoglalva, megállapíthatjuk, hogy a siketnéma erkölcsi élete általánosságban ugyanolyan, mint az épérezékűé. Míg egyrészt a siketség és az ebből folyó némaság az értelem és érzelmek mélyebb kiépítésénél akadályul szolgál, másrészt azonban meg is óvja a siketnémát számos rossz befolyástól. Neveléssel nemesebb érzelmeik a fogyatkozás dacára is eléggé kifejleszthetők, ennél fogva a neveléstől és a körülményektől függ, minő lesz a későbbi ember.

II.

A vakságot általában nagyobb csapásnak tartjuk, mint a siketnémaságot, amint tényleg is az. Egy ízben Pivár Ignác vizsgái ünnepélyen, nagyszámú közönség jelenlétében azt kérdezte az egyik igen ügyes és eleven eszű növendéktől, ha már érzékszervi fogyatékoság közül kellene választania, melyiket választaná? A növendék teljes határozottsággal a vakság mellett nyilatkozott. Általában az a tapasztalatunk, hogy a vak a siketnémát sajnálja s fogyatkozását csekélyebbnek hiszi a hallás hiányánál.

A vak helyzetébe, különösen ha kora ifjúságában szerzett vakságról van szó, beletörődik, sőt a vaksági állapotot egész természetesnek tartja. Egyik kis fiucska hospitálásom alkalmával azzal dicsekedett, hogy vak. Érdekes eset növendékeink életéből az is, hogy egyiknek a szülei azt írják, hogy a nagy szünidőben Lourdesba mennek a kegyhelyre s hogy őt is magukkal óhajtják vinni, talán a Szűz visszaadja látóképességét. A növendék, aki egyébként igen értelmes fiú, megköszöni szülőinek szives meghívását és kijelenti, semmi kedve sincs, hogy Lourdesba menjen, mert mint vak igen jól érzi magát. Szitnyai Elek hasonló esetet említ fel.

A vak értékesebbnek tartja magát az átlagos látónál, ami kitűnik Saundersonnak, a cambridgei egyetem híres matematikai vak tanárának beszédjéből. Mikor Saundersonnak hírül vitték, hogy fia született és ép, egészséges, a gyermek jól lát: elszomorodott s azt mondotta: «Akkor nem lesz belőle derék ember». Van olyan vak, aki az érzékűnél szerencsésebbnek érzi magát. Baum Oszkár a napokban megjelent «Kalandok a vakok életéből» című művében azt írja magáról: Jó, hogy vak vagyok, mert különben nagyon boldogtalan lettem volna. Hogy az ilyen és hasonló nézetek nyilvánítása a vakságból folyó aberráció, az kétségtelen.

A vak gyermekek általában igen jól érzik magukat az olyan intézetekben, ahol testi és lelki állapotukról gondoskodnak. Élénkek, futkároznak, játszanak és a szemlélőre jól hatnak. Az intézetek e szerencsétleneknek valóságos menteváraik, mert nemcsak testi fejlődésükről, valamely tudományág, vagy mesterség elsajátíttatásáról gondoskodnak, hanem erkölcsi világot is nevelik.

A vaknak egyik sajátása a *bőbeszédűség*. Igen sokat szeret beszélni s az alakiságra fekteti a súlyt. Neki nem lényeges a tartalom. Megbocsájthatjuk ezt a tulajdonságát, ha meggondoljuk, hogy tulajdonképpen akkor él, mikor beszél. Egyébként ez a tulajdonsága lélektanilag megindokolható. Ugyanis igen gyakran kerülünk abba a helyzetbe, hogy kíváncsiságunkat valamelyes úton-módon felkeltik s miután személyesen nincs alkalmunk meggyőződni az érdeklődésünket felkeltő objektumról, a kérdések egész arzenálját intézzük oly egyénhez, kinek módjában állott érdeklődésünket kielégíteni. Ép szellemi képességekkel megáldott vak egy folyton érdeklődő objektum, aki előtt a világ panorámája bizonyos mértékig el van zárva s aki felajzott kíváncsiságát kielégíteni akarja. Tehát kérdez és beszél.

A tudományosan képzett és művelt vaknak ez a tulajdonsága módosul. Ismereteinek készlete és saját belvilága annyira lefoglalja saját énjét, hogy inkább hallgataggá, mint beszédessé lesz.

A hiányos nevelésben részesült vaknak erkölcsi fogatkozása a *hazudozás*. Sajnos ez a tulajdonság egyebütt is megtalálható, de nem olyan feltűnő nagy számban; továbbá a hazugságon rajtacsipett vak különösebbnek tűnik fel sokak szemében, mint a látó ember. Pedig a vak hazugsága sok esetben nem olyan tudatos, mint a látó emberé. A vaknak sok olyan dologról kell beszélnie, amelynek fogalmi jegyei kívül esnek az ismeretszerzés körén és sok olyat hall, amit a természetben megérezkelni nem áll módjában. Például hiába beszélünk a vaknak a színpompáról, neki arról fogalma sohasem lehet. Mivel a vak sokat kénytelen elhinni, amiről neki fogalma nem lehet, könnyen beleesik a hazudozásba. Azt hiszi, mondja Pivár, hogy valamely kíváncságának elérésére meg van engedve nem létező okokkal érvelni és a bűnhődéstől való szabadulásra elegendő a pusztá tagadás és szépítgetés. Előnyére szolgál, hogy nem kénytelen kiállani a vallatónak a tekintetét, nem látja, mit tesz hazugságért pirulni, ilyenformán hazugsága igen nehezen sőt gyakran fel nem fedezhető. Az igazság kiderítésére gyakran a legmesszebb menő vizsgálatot kell indítani, hogy a hazugság minden kétséget kizáró bizonyítékokkal megcáfolható legyen.

Egy jól fegyelmezett és vezetett intézetnek ezen tulajdonságaik leszoktatására minden megengedhető eszközzel rajta kell lennie, mert amellet, hogy a növendékek a hazugság fertőjében nevelődnek, ezen lelki tévelygés rendkívül sok bajnak lehet kuforrása. Amely intézetben egészséges szellem uralkodik, az őszinteséget és igazságot tisztelik, a hazugság nem maradhat meg, még kevésbé találhat otthonra. Igazság legyen az a levegő, melyben a vak gyermek lelke tápot talál.

A vak gyermek szeret *árulkodni* és felnőtt korban, ha hiányos nevelésben részesült, besugásokban és anonim-levelek írásában leli kedvét. Mindkét tulajdonsága a hazugságból burjánzik. Amely intézet szabad teret enged a hazudozásoknak, ott az árulkodás is kedvező talajra talál.

A vak könnyen *megingatható* és *befolyásolható*; e jellembeli fogyatkozása a látóképesség hiányával van kapcsolatban. Ugyanis a vaknak egész életén át nélkülözni kell amaz okulásúl szolgáló tapasztalatok legnagyobb részét, melyek a látó embert megingathatlan és szilárd jelleművé teszik. A vak a látók világából mintegy ki van zárva s hogy mégis munkás tagjává válhatik a társadalomnak, az csak a módszerek feltalálásában kifogyhatlan leleményességű humanizmusnak tulajdonítható. Annál nagyobb érdeme a vaknak, ha találunk közöttük olyan tiszteletre méltó egyéneket, akik puritán jellemükkel tűnnek ki. Ilyenek is vannak, ezek a nevelő intézetek büszkeségei.

Előfordúl náluk a feleselés, szembeszállás, egymás feletti hatalmaskodás, tettelegességek, bujtogatás és lázongás. Ezek azonban, mint a beteg szervezetben a kóros tünetek, úgy jelentkeznek valamely intézeti életben. Az intézet céltudatos működésével e hibák önmaguktól szűnnek meg.

A vakok fegyelmezésében a szó hatalma érvényesül. Nem kell azonban azt hinni, hogy a vakkal szemben elegendő a nagy hang. A vakot is úgy nevelhetjük legbiztosabban, ha intelmeink nyomában a helyes példaadás jár. Ha a vak gyermek hallja, hogy milyen tiszteletre méltó nézetet táplálunk mások irányában, ha észreveszi, hogy amit mondunk, mindig megfelel az igazságnak, ha tartózkodunk illetlen viselkedéstől és beszédektől, hasonló leszen hozzánk. Tartózkodni fog minden olyastól, ami a jó izlésbe és illembe

ütköznek. Ilyenformán a vak fegyelmezhető, nevelhető, de a nevelés értékét akkor becsüli meg, ha megfelelő erkölcsi igazságok fűződnek hozzá; ha következetesek vagyunk parancsainkban és cselekedeteinkben.

A vak éppúgy, mint más fogyatékos érzékű ember, *érzé-
kiségre hajló*. Amidőn a nemi élet fejlődésének korszakába lépnek, lelkük változáson megy át. A vegyes internátusokban s általában ahol a coëductio be van vezetve, a fiúgyermek a leánnyal keresi a levélbeli érintkezést, érzelmeiket gyakran verses formában juttatják kifejezésre. Az ilyen szerelmi epizódoknak különösen internátusokban tapintatosan szárnyukat kell szegni, mert végzetes bajoknak lehetnek kutforraivá s nem mondunk általa nagyot, ha az efféle ténykedésünket az u. n. nehezebb feladatok közé soroljuk.

A nemi kérdésnek megoldása a siketnémáknál nem ütközik olyan nehézségekbe, mint a vakoknál. A siketnéma nem hallja az erkölcstelen beszédeket, nincs kitéve annyi kísértésnek, mint a vak és ami igen jelentékeny eszköz a tanár kezében, a siketnéma mindenben tanárára hallgat s annak intelme elhatározó befolyást gyakorol reá.

A vak gyermek azon tulajdonsága, hogy a tárgyokról úgyszólván tapintás által szerezhethet tudomást, továbbá, hogy ha rendszeresen foglalkoztatva nincsen, unalomból gyakran igen korán esik áldozatul a néma bűnnek. Otthoni környezete is előmozdítja válogatatlan beszédjével ezt a bajt s ahelyett, hogy a szegény vak gyermek támogatást találna, ösztönzést talál arra, hogy föladja a küzdelmet.

A mondott okokon kívül felkeltheti benne az érzékiséget az ágy, a túlsok alvás, helytelen táplálkozás és a selejtes regények olvasása. Ezen általánosan ismert okok közül csupán az utóbbira térünk ki, mert egyike azon vésztrejtő eszközöknek, melyekkel a vakban az egészségtelen érzéki hajlamok felkölthetők és ápolhatók.

A vak gyermekekről általánosan tudott dolog, hogy igen szeretik az olvasást hallgatni. Olvasás hallgatásáért képesek a játékról lemondani, a legkedvesebb élvezetet maguktól megtagadni s nem lehet hathatósabb büntetés reájuk nézve, mintha az olvasás hallgatásától el akarnók őket tiltani. A vak az olvasás iránti rajongó szeretete által kezünkbe teszi le lelkét, melyet tetszésünk szerint irányíthatunk. A nevelőintézetek

ezt a kedvező állapotot rendszerint ki szokták használni. A vakok budapesti országos intézete például az 1908—1909. iskolai évben a serdült fiúk csoportjában 28 művet, a serdült leányoknál 67-et, a kis fiuknál 10-et és a kis leányoknál 13-at, összesen 118 művet olvastatott fel. Mondanom sem kell, hogy a könyveket alapos vizsgálat alá kell venni, mert vannak írók, akik a munka tárgyát a szerelem szerepeltetésére alapítják. Kétségtelenül ezzel az érzellemmel a végtelenül fontosabb dolgok rengeteg sokasága mellett az embernek foglalkoznia kell, azonban ezt feladatul kitűzni nem lehet. Még kevésbbé van helyén a fogékony gyermeki lelket ilyen tartalmú könyvek olvasásával állandó izgalomban tartani.

Növendékeinknek csak elismert írók műveit olvassuk, melyekkel erkölcsi fölfogásukat javíthatjuk, nemesíthetjük és védelmet nyújtunk nekik az érzéki gerjedelmek leküzdésére. Mert hiszen nem lehet szebb feladata humánus intézetünknek, mint erkölcsileg erős embereket nevelni az életnek, akik a küzdelemteljes munkában és más nemes cselekedetek és érzelmek ápolásában fogják keresni és megtalálni a boldogság létföltételeit.

A nemi életre vonatkozó üdvös tanácsok, a fogyatékos érzékűeknél elmaradhatatlanok, mert hol kap erre vonatkozóan felvilágosítást a siketnéma és vak gyermek, ha tőlünk nem. Azonban ezt a kérdést nagy óvatossággal, körültekintéssel és figyelemmel kinek-kinek egyéniségéhez mérten kell kezelni, mert messzekiható bajoknak válhatnak szülőokaivá.

A vak gyermekek nevelésének érzékeny sebei a rossz szokások, amelyektől őket megóvni és velük szemben eljárni, igen nehéz. Milyenek az arcfintorítások minden neme, a szemnek, orrnak vájkálása, kéz és ujjak billegetése stb. Eme rossz szokások részben a vakság következményei, részben pedig a hiányos első nevelésnek káros gyümölcsei. Bármily nehéz legyen is az elősorolt tulajdonságok leszoktatása, de meg kell tennünk, hacsak azt nem akarjuk, hogy másoknak velük terhére legyenek.

Legcélravezetőbb eljárás a szokásnak ismétlődése esetén szeretetteljes figyelmeztetés, továbbá, minthogy ezen rossz szokások elfoglaltság hiányából, tehát unalomból erednek, legfőbb teendőnk a vak gyermeknek foglalkozást adni. Ezen elengedhetetlen követelményben rejlik természetesen egyúttal

a nevelés főnehézsége is. Ugyanis az utánzások ösztöne, amely az érzékű gyermekben oly rendkívül elevenítőleg hat a munkáltatás ösztönére, amennyiben főleg a látási észrevételekre támaszkodik, a vak gyermekben igen hiányosan van meg. Amily terhes azonban a vak gyermeknek nevelése már kezdetől fogva, épp oly hálás és megjutalmazó is egyúttal. Ha sikerült benne felébresztenünk a cselekvési vágyat és munkaszeretetet, megnyertük őt az életnek. Nagy a boldogságuk a vakoknak, mondja Javal Emil dr., ha munkájukkal valakinek hasznára voltak és ha boldog mosollyal elmondhatják az evangelistával: «Szívem felüdült a munkában és ez minden, amit én munkámtól várok.»

A felgerjesztett cselekvő vágyat az intézet tovább ápolja és fejleszti, mert hiszen cél a vakot erkölcsös lényé és a társadalom hasznos tagjává nevelni. Az intézet munkarendje egymagában is elegendő a vakban a munkásság kifejlesztésére, mi azonban gondoskodunk arról, hogy saját elhatározásából igyekezzenek szorgalmat és tevékenységet kifejteni. Megadjuk ehhez a módot az önképzőkörben. Talán sehol sem válik be olyan jól az *önképzőkör*, mint a vakoknál. A vak ifjú őszinte örömmel és elismerésre méltó buzgalommal dolgozik az önképzőkörben. S nevelői hatása elmaradhatlan. Egyik-másik notorikus rosszviselőtű növendéken olyan erkölcsi javulást visz végbe, amelyet semmiféle eszközzel nem voltunk képesek elérni, s alig ismerünk reá. 1905-ben, mikor az önképzőkör alapjait megvetettük, volt az intézetnek egy alig megrendszabályozható növendéke, aki a gonoszságok kieselésében fáradhatlan és jobb ügghöz méltó buzgóságot fejtett ki. Nos, ez a javíthatatlannak hitt növendék, hogy az önképzőkör tagja lehessen, olyan törekvést fejtett ki, megbánást tanúsított és annyira megjavult, hogy a következő évben a kör őt választotta meg elnökül s máig is, mint igen szorgalmas, jó viselőtű, de már iparilag képzett könyvkötőként működik intézetünkben.

Az önképzőkör nemcsak nevelőleg, hanem nemesítőleg is hat, amennyiben programja a szavalást, éneklést és zenélést is magában foglalja. Nem lesz érdektelen, ha az 1908—1909-ik évi munkásság eredményeiből néhány számadattal szolgálok. A titkári jelentés szerint 13 gyűlést tartott a kör. E 13 gyűlésen 30-an szerepeltek 115 esetben. A szerepek

feloszlanak: szavalatokra, írásbeli dolgozatokra és zeneszámokra. Szavalat volt 53, írásbeli dolgozat 11 és zeneszám 48.

Szabad idejükben kifejtett munkásságuk mellett tesz fényes tanúságot és erkölcsi világukba élénk betekintést nyújt a vakok *pontrendszerű könyvtárának* megalapítása és gyarapítása. Midőn a könyvtár eszméjét felvetettük, növendékeink nagy szeretettel karolták fel és a nemes üggyhöz méltó szorgalmat és munkásságot fejtettek ki. Az 1907—908. évi értecsítő szerint az átírt kötetek száma 260-at tesz ki, míg az 1908—1909. iskolai évben a könyvtár szaporulata 289 vaskos kötet. A kifejtett munkásság olyan erkölcsi tőke, melyet minden körülmények között, de különösképen a fogyatékos érzékű vaknál sokra kell becsülnünk.

Így dolgoznak vakjaink szabad idejükben s mi szorgalmukat fölöttébb sokra becsüljük és ápoljuk; tesszük pedig ezt annnyival inkább, mert akad köztük olyan, aki a munkát tehernek tartja, aki szívesebben foglalkozik ujságárusítással és ül a templom küszöbén, hogysem megszeretve a munkát, emberi méltóságának megfelelő foglalkozással igyekeznek életét biztosítani. Mert korántsem áll az a fölfogás, mely, fájdalom, még széltében-hosszában tartja magát, mintha a vak saját boldogságát sohasem lenne képes megalapítani, avagy más szóval, sohasem lehetne saját szerencsésének kovácsa. A vak, ha képességei megvannak, ha azok okszerűen fejlesztettek, igenis lehet elsősorban kitűnő zenész, másod-sorban neki megfelelő iparágban igen hasznos iparos és végül figyelemre és tiszteletre méltó tanerő, még pedig nemcsak a zenében, hanem a tudomány többféle ágában, mi több, még az iparban is. Mert igaz ugyan, hogy élni és nem látni nagy szerencsétlenség, de az is megfelel az igazságnak, hogy a legnagyobb szerencsétlenséget és fájdalmat a munka és az idő enyhíti. Nincs szebb látvány, mint az olyan tanintézetek és műhelyek, ahol a gondolat rebben, a beszéd cseng, a fűz-vessző suhog, ahol a hegedű sír, a zongora zeng, az orgona búg és ahol a Braille ropog. Mindez biztosítja a vak erkölcsi érzületének megszilárdulását, a tisztas úton való haladását és embertársainak szeretetét és pártfogását.

Vallásosságban alig térnek el a látóktól. A vak vallásossága attól függ, milyen nevelésben részesült s milyen kinek-kinek egyéni vonása. Növendékeink csak úgy, mint az iparos

vak munkások, szívesen járnak az Isten házába, tartozzanak bármely felekezethez, ünnepeiket megtartják és vallásuk által megszabott követelményeikhez szívesen alkalmazkodnak. A veleszületett vaksággal sújtott, avagy kora ifjúságukban szemük világát veszített egyéneknek nem tapasztalunk zúgolódást a gondviselés mostohasága ellen; bár nekik talán elsősorban volna ehhez jogcímük. A reájuk mért végtelen nagy csapást megadással tűrik, panaszhangokat azoknál hallani, akik későbbi korban, vagyis mikor már tudatában voltak a látóképességük fontos rendeltetésének, veszítették el látóképességüket. Ezek azok a szerencsétlenek, akik, megváltozhatatlan helyzetükben gyakran jajkiáltásban törnek ki, mondván miért veszítettem el éppen én szegénységem mellett szemem világát, mikor annyi ezer ember anyagi javakban dúslakodik. A veleszületett vak és a kora ifjúságában szemvilágát veszített egyén a vallásban keres vigasztalást az élet bajai ellen és megnyugvást meggyötört testére és lelkére.

Erkölcsi világukba enged betekintést a szép iránt való szeretetük. A vak sok olyan dologtól van elzárva, ami esztétikai nevelését előmozdítaná. A vidék szépsége, a mozgónyüzsgő élet optikai képe, ismeretlen fogalom előtte; nem gyönyörködhetik egy remek festményben. Azonban a látás által fel nem fogható gyönyöröket a hallás nyújtotta élvezetekkel igyekszik pótolni. A lombok susogása, a levegő mozgása, az erdő zúgása, a vihar tombolása, a mennydörgés, a madarak éneke, a tücsök ciripelése, a méh dongása, a hullámok loccsanása egész másképpen szólnak a vakhoz, mint az érzékű emberhez, kinek figyelmét a látási benyomások annyira elfoglalják, hogy csak felületesen hallgatja meg a természet zenéjét.¹⁾

A vak szereti a színházat látogatni és a szavalást hallgatni, sőt maguk is szeretnek szerepelni. A színjáték mintegy kivetkőzteti őket a mindennapi élet küzdelmeiből, képzelő tehetségüknek tág teret biztosít s így valóságos lelki élvezetet nyújt nekik. A vakok között sok igen jó szavalót találunk, recitátornak senki sem válik annyira be mint a vak. A hang árnyalatait, az érzelmek finom színezését vagy kitörését alig tudja valaki jobban érvényre juttatni, mint ő. De szeret a

1) Roboz: Az álom.

vak költészettel is foglalkozni, legkedvesebb tárgyaik közé tartoznak a verstan és a poétika. Egyik leány növendékünk, ki az 1908–909. iskolai év végén hagyta el az intézetet, az otthoni intelligens köröket verseivel gyönyörködteti. «Petrozsény és Vidéke» a szóbanlevő hajadon 3 rendbeli versét bemutatván, a következő megjegyzéseket fűzi hozzájuk: «Egy fiatal leány, aki vakon született, aki nem látott soha fényt és árnyat, nem látta az ég derűjét s a komor felhőket, sem a kopár földet s a sárguló leveleket; aki csak a lelkével lát és mély érzéssel. És ez a látomány fájdalmat vált ki érző, fennen szárnyaló lelkéből, melynek gondolatját megvilágítják versei, melyek felköltik csodálkozásunkat affelett, hogy ennyi közvetlenséggel, ennyi tudással hogyan festheti a szerencsétlen leány azt a fogalmat, melyet a képzelet rajzolt a lelkébe. Ily bájosan, ily elragadóan hogyan színezhethet az, aki sohasem látta a színek közötti különbséget».

Énekelni is szeret a vak. Erről tanuskodik állandó énekkaruk. Éneklésükkel sok látogatót bűvöltek el s ebben oly tökélyt érnek el, hogy hasonló énekkarokat messze túlszárnyalnak. Énekük a hangok tisztaságával, biztosságával és harmoniájával, az érzések fönséges tolmácsolói. Amig egyfelől könnyeket facsarnak ki szemeinkből, másrészt elbájolnak szépségükkel.

A vakoknak a zene iránt való fogékonyságuk ismeretes. Nagy öröme telik a vaknak a zenében és szinte lehetetlen őket elvinni olyan helyről, ahol zenélnek. A zenének kedély- és erkölcsnemesítő értékét a vakok intézetei korán felismerték. Erre vonatkozóan Merle a vakok hamburgi intézetének igazgatója a következőképen ír: «Adjuk vissza a vaknak vidám kedélyét, jókedvét, melyet elrabolt tőle a mostoha sors, mert ezzel visszaadjuk neki életének egy részét s meg-edzük az élet viharainak elviselésére, melyek őt kevésbbé kímélik meg mint másokat». A zenéből csupán annyit lehet és kell nyújtani, amennyi a kedélyi élet felderítéséhez és neveléséhez szükséges, kivételt képeznek azok a vak növendékek, akik magasabbfokú zenei kiképzést nyervén, a zenét mint öncélt művelik vagy pedig zenei oktatással foglalkoznak. Az átlagos tehetségnek a zenében való rendszeres művelése szükségtelen, mivel csekélyes tudása erkölcsi szempontból kifogásolható helyekre juttatja a vakot.

Koncertek és operai előadások hallgatása a vaknak nagy élvezetet nyújt. Azonban nem éri be csupán a zenének hallgatásával vagy a zenének produkálásával, hanem zenei termékek szerzésére is törekszik s e nemben valóban igen figyelemreméltó alkotásokat produkál. Hazánkban *Horváth Attila* intézeti tanár termel igen értékés zenedarabokat; a nevezett egyik szerzeményével 1896-ban a Király-díjat nyerte el.

Zenei alkotásai nem különböznek a látók e nembe tartozó alkotásaitól. A vak lelke olyan fogékonyságot árul el a zenei szép iránt, mint a mienk; alkotásaik tökéletesség szempontjából mivel sem maradnak el az épérzékűekétől.

Mindezek után megállapíthatjuk, hogy a vakban igen sok értékes esztétikai elemet találunk, melyek erkölcsi világuk kialakulására döntően hatnak s módot nyújtanak arra, hogy harmonikus egyénekké neveljük.

A siketnémák, midőn elvégezik a számukra megszabott évfolyamot, elelegyednek a hallók nagy társadalmában és mint iparos munkások keresik kényerüket. Nem így a vakok. A vak növendékek (fiúk és leányok) nemcsak az elméleti, hanem az általuk elsajátítható hivatáságakra való teljes kiképzést is az intézetben nyerik. S kiképzésük után nem a látók társadalmába lépnek, mert a vak mindenkor vezetésre szorul, hanem a vakok egyesületeibe. A vakokat gyámolító orsz. egyesület nemcsak keresetforrásukról és eltartásukról gondoskodik, hanem szellemi és kedélyi életüknek megfelelő táplálásáról is. Ezekben az egyesületekben, melyek szervezükre nézve internátusok, a vakok boldogan töltik munkás napjaikat s ha megfelelő bánásmódban van részük, megelégedettek helyzetükkel.

A vak csak a vakok között találja jól magát. A napokban volt alkalmam beszélni Szili Adolf dr. egyetemi tanárral, kinek egyik paciense azt írja, hogy otthoni állapota a látogatók folytonos sajnálkozása miatt immár tűrhetetlenné válik; s egyedüli és hő vágya, hogy a vakok között tartózkodhassék. Mi is számtalan esetet tudunk, hogy intelligens családok vak gyermekei, kik bár otthonukban minden kényelmet megtalálnak és gondtalanul élhetnek, szívesen keresik fel a vakok egyesületeit.

A vakság eszerint az egymásrautaltság érzetét, a szó nemes értelmében vett szociális érzelmeket költi fel és nö-

veli az egyénben. Nem is lehet látni olyan cordiális viszonyt a világi társadalomban sehol, mint a vakok kolóniáin. Szociális érzésük mellett tanuskodik, hogy kebelükben csekély filléreikből megszorult társaik részére segítőpénztárt tartanak fenn. Gondoskodnak zenei, felolvasási és egyéb szórakozási estélyekről. A siketnémáknál is megvan a társas körök létesítésére törekvő hajlam, de nem oly mérvben, mint a vakoknál. A magyarországi siketnémáknak Chászár András Otthon címen van egyesületük, mely a vakok egyesületeitől teljesen eltér és megegyezik a látók kaszinóival és egyéb egyesületeivel. A siketnémák nem érzik az együttlét szükségét annyira, mint a vakok, egyesületeikben sokszor nincs meg a kívánt összhang. A siketnéma teljesen elvegyül a hallók társadalmában s nem érzi sorstársának hiányát.

Az érzékszervi fogyatékosok között nem ritka eset, hogy házasságra lépnek. Úgy a siketnémák, mint a vakok egymás között szeretnek házasodni és ezek szerintük az úgynevezett sikerült házasságok. Házasságra a vakoknál főképpen az értékesebb elem lép, akik nagyobb intelligenciával és keresetképeséssel bírnak. Ha a házasfelek nem vérferetözésből eredő vagy öröklött vaksággal vannak sújtva, a házasságból származó gyermekek rendszeren épérzékűek s az ilyen házasság fajszaporítás szempontjából alig eshetik kifogás alá. Észrevétel csupán a gyermekek nevelése és a család eltartása szempontjából tehető, amennyiben előre nem látható körülmények és betegségek a családfentartók keresetképeségét csökkentik s a családi élet nyugalma zavarólag hatnak. Ezen és egyéb okoknál fogva a vakok közötti házasságot sohasem helyeseltük s amennyiben annak megkötéséhez nézetünk kikéretett, azon voltunk, hogy az létre ne jöjjön.

Mint szülők, az érzékszervi fogyatékosok önfeláldozóan szeretik és ápolják gyermekeiket s nevelésük érdekében minden lehetőt megtesznek.

Tárgyunkra vonatkozóan még sok szépet lehetne mondani, azonban már az eddigiekből is kitetszik, hogy az érzékszervi fogyatékosok világában annyi becses és értékes tulajdonság van, hogy őket erkölcsileg lehetően tökéletes embereké s a társadalom hasznos tagjaivá nevelni módunkban

áll, sőt ebbeli ténykedésünk a legszebb és legnemesebb feladatok egyike. Kívánatos is, hogy hazánk minden egyes siketnéma és vak gyermeke, ha már a gondviselés az oly fontos érzékszerveitől, a hallás és látástól megfosztotta, lelki-
leg széppé, erkölcsös, hasznavehető és értékes egyénné neveltségük. Törekszünk, hogy úgy legyen.

Az északamerikai Clark-egyetemen összegyűlt Gyermekjóléti Értekezlet előadásaiból.

Ismerteti: **Pekár Károly dr.**

Negyedik s befejező közlemény.

Az Ifjúságvédő-Egyesület munkássága.

Charles T. Walker (a Philadelphiai Ifjúságvédő-Egyesület főtitkára).

Az *Ifjúságvédő-Egyesület* munkássága a büntevő, ingadozó jellemű, elhanyagolt, úgynevezett javíthatatlan gyermekek kezelésében jelez haladást. E gyermekek eltérnek az erkölcsi, fizikai és elmebeli fejlődés rendes menetétől és természetesen szükségük van bizonyos kezelésre, hogy belőlük a társadalom hasznos tagjait képezhessük. Mindig foglalkoztak az ily gyermekek kezelésének kérdésével s az elmúlt század a leghumánusabb és legtudományosabb lépéseket tette e téren. Most sokkal tudományosabban járunk el s az első helyre tesszük az elmebelileg, erkölcsileg és fizikailag rossz gyermekek kezelésében a diagnózist. Minden gyermek egész probléma, kivel egyénileg kell bánnia, kit egyénileg kell vizsgálnia a társadalmi orvosnak. Evégből neki el kell látva lennie a gyermektermészet elegendő ismeretével, hogy gondos és megfelelő diagnózist állapítson meg, amely állandó gyógyítókezelésre vezethet. Oly esetekben, ahol a társadalmi orvos nem adhatja meg a megfelelő kezelést, a specialista tanácsát kell kérni. Ez a specialista lehet a tanár, a gyogyepedagógus, a pap vagy más valaki, aki egy bizonyos kezelésben járatos.

A társadalmilag rossz gyermekek kezelésének e szempontja hozta létre az *Ifjusági Hatóságot* (*Juvenile Court*) bűntevő, ingadozó jellemű, elhanyagolt és javíthatatlan gyermekek kezelésére a tizenhatodik életéven alul. E hatóság munkásságának szabályozására valók az *ifjusági hatóságtörvények*, amelyek jogot adnak az államnak illetően beavatkozására, hogy e gyermekeket külön intézetekben nevelhesse s belőlük jó embereket képezhessen. Azelőtt ily gyermekekkel úgy bántak, mint a felnőtt bűnösökkel. Bezárták, kihallgatták s azután a községi börtönbe került a többi bűnösökkel együtt. Ha szegény volt, szegényházba, menedékházba került. Ez eljárás, noha törvényes volt, sem tudományos, sem humánus, sem gyakorlati nem volt. E szegény gyermekek a legnagyobb szükségben joggal kiáltottak az állam atyai segítsége után, felvilágosult, keresztény nemzethez nem illő támogatásért.

Az Ifjusági Hatóság nemcsak az erkölcsileg rossz gyermekekkel törődik, hanem azokkal is, akik szerencsétlenek, vagy akiknek gondatlanok, kegyetlenek a szülei. Az állam szóval úgy szerepel itt, mintha egy rendes, édes, jó nagypapa hivatását töltené be.

Az ily gyermekek osztályozása: bűntevők, ingadozó jelleműek, elhanyagoltak és javíthatatlanok. Bűntevő gyermek, aki megsérti a köznek valamely törvényét s azért felelős lesz a törvénnyel szemben. A bűntevő gyermekekkel szemben nem a bűn feletti ítélethozatal a fő, hanem ez a jelszó: «Fontoljuk meg, mi a legjobb a gyermek és a köz érdekében». A bűntevő gyermek fiatal bűntevőket kezelő iskolába kerül és nem büntető intézetbe. Az Ifjusági Hatóság a bűntevő gyógyítására törekszik s nem lealázására. Az ingadozó jellemű s az elhanyagolt gyermekek gyermek-menedékházba kerülnek. A javíthatatlan gyermekek rendszeren javíthatatlan szülők gyermekei, akikkel röviden kell elbánni. Ahol a családi élet rendes tevékenysége nincs meg, az minden rosszra visz s legjobb a gyermeket eltávolítani, alkalmas, ily gyermekeket kezelő iskolába. Az Ifjusági Hatóság feladata azon társadalmi alkalmak eltávolítása, amelyek a gyermekeket bűnre csábíthatnák. A vasutvonalakat ellepik a széngyűjtő gyermekek. A földről lassan a kocsikra másznak s lehányják a szemet, először az álló kocsikról, azután a mozgókról is. Sokszor a mindennel kereskedő ószeres biztatja fel a gyermekeket.

Hiányzik benne a lelkiismeret a gyermekekkel szemben s állandóan fel kell rá ügyelni. A zálogüzletek épp ily lelkiismeretlenek a gyermekekkel való kufárkodásban. Az ószezresnél el nem adható lopott dolgokat elzálogosítják a gyermekek. Így vagyunk a szaküzletekkel, amelyek ékszerekkel telerakott, védtelen asztalokkal csábítják a gyermekeket, az alacsony raktárszobákkal, a játékosokkal, a szivarkaárusokkal és a bohózatos mutatványokkal, mindezek aláássák a gyermekek erkölcsét. Álláshiány, vagy nem-hivatásos állás is előidézheti a bűntevést, a jellemingadozást a gyermekeknél. Ennek gyakran elejét vehetjük, ha a gyermeket munkához segítjük, ha hivatása feltalálására vezetjük, amennyire csak tehetjük. Hivatása csakúgy helyén lehet legszerényebb, mint a legmagasabb állásban.

Iskolásgyermekek tuberkulózisáról.

F. L. Wachenheim dr. (New-York).

A skrofulásnak nevezett gyermekek közül sok nem tuberkulotikus, míg a többi nagyon megtámadta a *marha-tuberkulózis*, amelyet a tulajdonképpeni emberi tuberkulózissal szembeállítanak. Ha nem az utóbbiban szenved a gyermek, határozottan kedvező prognózist adhatunk. Kétséges, hogy a marha-tuberkulózis közvetlenül végzetes volna az emberre, amint hogy nem kétséges, hogy ereje különféle lehet. Érdekes másrészt annak a csodás pontnak szuggesztíója, hogy megvédené az illetőt az emberi tuberkulózis ellen, amely vélemény az állatokon végzett kísérleteken alapszik.

A mirigy-tuberkulózis, skrofulózis oly eseteit, amelyek a tünetek súlyossága miatt az emberi tuberkulózis eseteinek tekintendők, kezelés szempontjából azokkal a beteg gyermekekkel kell egy csoportba tennünk, akiket röviden *sebészeti tuberkulózis* névvel jelölhetünk. Ez az iskolai korra különösen jellemző alak, a csontokra megy, rendszerint a hátgerincre, a csipőre, nem ritkán a térdre és más ízületekre. Jellemző vonásai, hogy először ez a főtér az orthopedikus kezelésnek, másodsor, hogy általában szólva ez esetek nem infektízusak, ami az általános kezelés szempontjából nagyon fontos körülmény.

A *tüdők tuberkulózisa* ritka az iskolás élet elején, de egészen gyakorivá lesz a serdülés felé. Ezekkel úgy kell bánni, mint a felnőttekkel. Egyes szanatóriumoknak van gyermekosztályuk, ahol friss levegőben, jó táplálkozásban és gondosan szabályozott testgyakorlásban van részük.

A legfontosabb kérdés természetesen a *diagnózis*. Erre nézve a tuberkulin nem fájdalom s kár nélkül való s nem is ad az eset súlyossága felől fevilágosítást. Az opsoninnal is úgy vagyunk, csak az egyén ellenálló képességét mutatja.

A kezelésnél sokkal fontosabb a *megelőzés*. Az utóbbi években az orvosok, a közönség sokat foglalkoztak e kérdéssel és a társadalmi helyzet javulásától többet várnak, mint a már beteg egyének gyógyításától. A *tuberkulózis prophylaxisa* épp a gyermekkorot illeti közelebbről, mióta *Behring* kutatásai, mások által is megerősítve, kimutatták, hogy a zsenge kor kiválóan a tuberkulózis-bacillussal való fertőzés kora. A megelőzés két irányban működhetik, az egyéni és a közegészségügy terén.

Ami a *tuberkulózis egyéni prophylaxisát* illeti, törekedni fogunk előmozdítani a gyermek általános táplálkozását, ügyelve emésztő szerveire, rossz evő szokásairól leszoktatva, a testgyakorlás óvatos fokozásával és mérsékelten edző módszerekkel. Ez utóbbit az iskolás korban már nem kell oly óvatosan alkalmazni, mint a korábbi gyermekkorban, mindazonáltal bolond végletektől óvni kell a fiatalságot, főleg rosszul táplált és egyébként is szubnormális gyermekeknél. A friss levegőnek korlátlan használata, természetesen, a fő a tuberkulózis megelőzésében, alapja legeredményesebb gyógyító módszereinknek s így nem csoda, hogy leghatékonyabb prophylaktikus tényezőnk is. Gyakran szükséges az egészséget éghajlatváltoztatással biztosítani. New-England és nyugat New-York mindenképpen eléggé egészséges, kivéve a déli partot Bostonnál, Albanynál júliusban, augusztusban. A napfényben való gazdagság a fő. A beteg mandulát, mirigycsomót el kell távolítani, de csak a beteget, mert viszont ezek a védő tényezői a szervezetnek az infekció ellen.

A közegészségügynek itt minket érdeklő pontjai főleg a tej-ellátás és a lakásviszonyok szabályozása. A tej útján az emberi tuberkulózissal való fertőzés csakis általános tisztátalanság eredménye lehet, amely ellen a legerősebben kell

küzdenünk. A marha-tuberkulózis ellen úgyis használ a felforralás, pastőrizálás. De a magva az egész tuberkulózis-problémának a lakásjavítás. Tiszta, jól szellőzött lakás a fő. Az államok külön építenek ily egészséges lakásokkal berendezett házakat a betegeknek. A gyermekmunkát is nagyon megszorítják a törvények. Az elméleti koncentráció és az előrehaladott tanulmány iránt való fokozott követelményeink tíz hónapon át a nap legszebb részében szobába kényszerítik a gyermeket. A játékterek némileg ellensúlyozzák ezt.

A skrofulások, a marha-gümőkórosok (mirigydaganatokkal), a csont-gümőkórosok nem fertőznek, de az emberi gümőkóros gyermeket, akinek tüdeje van megtámadva, el kell távolítani szanatóriumokba, ahol szintén beteg tanár alatt külön iskolázásban is részesül. A mirigy- és csont-gümőkóros gyermekeknek legjobb a tengerpart, bőséges napsütéssel. A tanítás is a verandán történjék, hogy a zsúfolt iskolaszoba káros hatását kikerüljük. Szükséges az utókúra visszaesések megelőzése céljából, főleg a tüdő-gümőkórosnál.

Gyakorlati fajnemesítés.

John Franklin Bobbitt dr. (Clark egyetem).

Ha a gyermek egészséges fő hajtása, a nevelés könnyen boldogul. De ha a gyermek már féregrágt a fő hajtása, az egészséges nevelés igen problematikus lesz. A szülők megválogatásával lehetne javítani a helyzetet, csak hogy ezt nem tehetjük. De az emberi főnek a javítása csakis biológiai törvények szerint történhetnék. Ime az újszülött amerikai tudománynak, a gyakorlati fajnemesítésnek (*Practical Engenics*) problémája fajunk veleszületett sajátságainak javítására törekszik, elvei alkalmazásából nagy haszon volna, de hogyan alkalmazzuk?

Eddig az öröklés adományait nem sokba vették, azt hitték, hogy a nevelés felibe kerekedik a születés adománykülönbségeinek. De most már kezdünk meggyőződni, hogy az öröklés döntő az ember jellemvonásaiban. A gyermeket nem lehet akaratumk szerint formálni. A nevelés hatása korlátolt.

Az iskolázott osztály családjaiban csökken a szaporodás. Két gyermekre apad. Egyetemet végzett nőknél egy gyermekre. Az alsóbb osztályoknál nagyobb a szaporodás. Felsőbb

osztályaink fokozatos biológiai elszegényedésével állunk itt szemben. A fejlettebb orvostudományi, közegészségügyi, társadalmi viszonyok is sok gyöngét megóvnak s családi életre bocsátanak. Így még gyöngébb lesz a következő nemzedék. *Csupa emberbaráti, a gyöngét védő eljárással így erősen romlik a faj.* A fejlődés tehát a *felsőbb fejlettebb rétegek folytonos elhalását s helyébe alulról fejletlen, szellemileg szegény rétegtőlódást mutatja.*

A történelem előtti idők véres küzdelmében elpusztult a gyöngé és épp az erősek, a hősök alapítottak családot. Így jó származású, erős faj volt biztosítva. A középkori arisztokrácia is a vitézekből, hősököl keletkezett. De azután fokozatosan hal el az arisztokrácia s folytonos megújulása szükséges a középosztályból. A politikai fejlődés az alsóbb osztályokat is felemelte, szabaddá tette, összekeverte a válogatott nemesi fajjal s így a faj romlását idézte elő. A kiválóbbak azelőtt is felemelkedhettek a jobbágyok közül. A mind fontosabb szerepet játszó munka is megrontotta a gyöngébbeket. A középosztály hoz létre pedig legtöbb családi életet, a felső nem akar, az alsó nem bír. S éppen itt a romlás a fokozottabb munkától. A nőtlenség veszedelmesen terjed. Modern társadalmunk sok gyöngét is megvéd, felnevel. Épp a gyöngét részesítjük különös protekcióban, míg az egészségest elhanyagoljuk. A fajnemesítő kertész fordítva cselekszik: a jobb fejlődésű alakot támogatja. A középosztály helyett *most a szegényosztály, a proletariátus, a legszaporább.* Fajunk növekedő elproletárosodásával állunk itt szemben, mert ott a legtöbb szülés.

Mélyebbre is sülyedhetünk, de már ez is elég. A fajnemesítés gyakorlati feladata épp megállítani e kettős, romboló fejlődést s a fajt a született képességek mai magas színvonalán tartani, sőt fokozni ezt, ha lehet.

Kettős lévén a baj, a probléma is kettős: 1. hogyan beszéljük rá az erős férfit és nőt, hogy ne vegyék könnyen az életet, ne legyenek rabjai a múltó gyönyöröknek, hanem több gyermekről gondoskodjanak; 2. hogyan vegyük elejét, hogy a gyöngék belevegyítsék gyöngeségüket az emberi fajba? A társadalmi pszichológia dinamizmusát érinti mind a két probléma. Ez a tudomány pedig még csak embrio-korát éli. A megoldást tehát a jövőre kell bízni. De az első gyakorlati adalék a megoldáshoz a következő:

I. Az *alkalmatlannak visszaszorítása*. 1. Az államok házassági törvényei gyöngé megszorításokat tesznek a súlyosabb fogyatékosokban szenvedők házasságát illetőleg. Washington állam egy újabb törvénye a leghatékonyabb. *Orvosi bizonyítványt követel mind a két szerződő fél részéről*, amelyet egy rendes orvos állít ki kellő vizsgálat után, meggyőződve, hogy ők egészségesek, rendben vannak testileg és szellemileg és mentek minden átöröklésbeli káros nyomoktól. Házassági engedély nem adható, sem a szertartás végre nem hajtható ily bizonyítvány megszerzése nélkül. Szigorú büntetés van rá róva mind a világi, mind az egyházi alkalmazottakra e gondoskodás megsértése esetén. Így elesnek a házasságtól, akik gümőkórosok, alkoholisták, epileptikusok, erkölcsileg betegek (*insanity*), süketnémák, vakok és más komoly bajban vagy fogyatékosokban szenvedők, ami az utódokat érintheti. Nagyon üdvös törvény tehát. Itt a házasság bejáratánál kell emelni a korlátokat a bajok, fogyatékosok, a fajromlás megelőzésére. 2. *A közvéleményt nevelni kell az átöröklés tárgyában és a faj ereje fejlődését és aláhagyatlanságát illetőleg*. Ha felismerik majd a helyzet súlyos voltát, csak akkor fognak beleegyezni a komoly orvoslásba. Addig tehát terjeszteni és mélyíteni kell az átöröklésre és a faji változásokra vonatkozó ismereteinket s ezekkel az ismeretekkel erjeszteni a közvélemény felfogástömegét. Végre majd törvény és szokás korlátot emel az alkalmatlannak s így alapjában elüti a faj beszennyezésétől. A gyakorlati fajnemesítésnek siettetni kell ezt a fejlődést és határozott formát adnia neki. 3. *Az alkalmatlannak elkülönítése, a bűnösök, fogyatékosok meddővé tétele*. Csekély fokban meg is van a börtönök s kórházak lakóinak elkülönítésében. 4. *Megszüntetése mindama jólékonysági intézményeknek, nyilvános iskolai rendszereknek és minden egyéb köztényezőnek, ami odacélzott, hogy a gyöngét, tehetlent oltalmazzuk*. Az ókorban a gyakorlati fajnemesítés szempontjából észszerűnek tartották ezt, de ma már teljesen lehetetlen. Visszatérés volna a természet eredeti fajtisztító módszeréhez és a művelődés nem fordíthatja visszafelé arcát. Vissza nem fordulhat a forráshoz, hogy megtisztuljon. Folytatni kell előre az utat.

II. A probléma másik része: *mit tehetünk, hogy a jobb tehetségű osztályok növekedő terméketlenségét megakasszuk*.

Egyesek ajánlották súlyos összeg kivetését a családi életet nem élő férfiakra és nőkre, kedvezmény adását a jövéru szülőnek minden gyermekért, s mennél nagyobb a gyermekek száma, annál nagyobb legyen e kedvezmény, a társadalmi és közgazdasági kiválóságok halmozását a magasabb tehetségűekre, hogy nagyobb szerencsájuk legyen, a magasabb tehetségűeknek bizonyítvány útján való biztosítását szigorú egyéni vizsgálat alapján s a magasabb tehetségűeknek a magasabb tehetségűekkel való házasságát előmozdítani, a magános ember fizetését megszorítani s több ilyen, leginkább közgazdasági javaslatot. De a baj csak részben közgazdasági. Épp a legtehetségesebbek a leginkább vonakodók. Caeteris paribus a szegény és tudatlan sokkal termékenyebb, mint a gazdag és művelt. *Galton* fajnemesítő vallást (*eugenic religion*) ajánlott, az emberiség tágkörű vallását, mely nemcsak az egyéni jólétre néz, hanem az egész jövő emberfaj javaira. Ha ily vallást árasztanának az emberek lelkébe, kétségtelenül nagy hatása lenne. «De ez is nagy nehézségekbe ütközik. *Oly fokát követeli az altruizmusnak, mint amilyen egyik valóságban sem volt eddig.* Ily nagy altruizmus gyökerei nincsenek az emberi természetben. És az ily vallás az előrelátás oly fokát követeli, mely nagyon messze tekint a jövőbe és az emberi előrelátás nem nagy. Csak az értelem messze-látó; és az emberi viselkedést végeredményben nem az értelem, hanem az érzés ellenőrzi.» Igaza van előadónak. Valóban az érzés, az ethikai érzés, a faji moralitás, a lelkiismeret értékeli a viselkedést. Az értelem a kormány, folytatja az előadó, az érzés szabja meg a vitorla használatát. És az érzés nem messze-látó. Csak a jelent vagy a közvetlen jövőt látja. Épp ebben van az ily faj-javító javaslatok csekély értéke, a hibás feltevésben, hogy az ember nagyrészt észszerű lény.

A közfelelősség a csecsemők és gyermekek egészségéért.

Irving Fisher tanár (a Nemzeti Egészség Százas Bizottságának elnöke, a Yale egyetemről, New-Haven).

Egyénileg felelős mindenki a saját testi jólétéért. Szülői felelősség kezeskedik a gyermekek egészségéről, intézeti felelősség kezeskedik az iskolás gyermekek és gyári alkalmazottak egészségügyéről és az állami felelősség a járványok

ellenőrzéséről, a tiszta vízről és a tiszta táplálékról. Az első kettő egyéni egészségügy, a másik kettő közegészségügy. Az utóbbi kettő fontosságának hangsúlyozása manapság nem jár a másik kettő csökkentésével. A közfelelősség növelése az egészség érdekében nem jár a magánfelelősség kisebbedésével. Ellenkezőleg fokozni kell a felelősséget az egész vonalon. «E négy módszere a közegészség előmozdításának, az egyéni, családi, intézeti és állami eljárás, inkább kölcsönösen kiegészítik egymást, mintsem ellentétesek. Javítás az egyik irányban javulást fog létrehozni a többi irányokban is. Ha például az iskolákban az általános orvosi felügyeletet szervezik, e tény ráirányítja a szülők figyelmét gyermekeik elhanyagolt szemére, fogaira s általában testi gépezetükre. Ha egészségtant tanítanak az iskolában, ezt alkalmazni fogják otthon. Ha az állam nagyobb arányokban és észszerűbben törekszik a népesség életerejének fentartására, munkája nagy részének abból kell állnia, hogy őket egyéni egészségügyre ösztönzi.» Viszont ha az egyének méltatni tudják e kérdés fontosságát s nagyobb biztonságot óhajtanak a törékeny emberi életre, az így alakult közvélemény még hatékonyabb közigazgatásra készítheti az államot. A közegészség javításával az életeszmények is megváltoznak. A közegészségügy tehát oka s okozata az egészség-eszmények ily javulásának. Mint ok, ő valósítja meg az eszményeket.

A gyermekek egészségügye függ a felnőttekétől is, a szülőkétől. Ezekkel kell megértetni a gyermek egészsége fontosságát. Az egészséges és egészséget szerető emberek nem gazdagsáért nősznek, hanem életerőt keresnek a nőben is s ezzel a leendő gyermekek egészségét. Így *gazdagabb életörökséget* kapnak e gyermekek s ez az első lépés a gyermek-egészségügyben. A gyermekek egészségét illető közegészségügy tehát már a gyermekek születése előtt kezdi kifejteni gondoskodását. Az anya mintegy köztisztviséget betöltő szerepet játszik. A következő nemzedéknek születés előtti táplálója. A nők gyárbeli alkalmazásáról szóló törvényeknek erre figyelemmel kell lenniök. A születés maga is tárgya a közfelelősségnek épp úgy, mint a magánfelelősségnek. A bábaszolgálat állami szabályozása szükséges. Sok helyt mindjárt fertőtlenítik az újszülött szemeit, s így elejét veszik a nagyon gyakori vakságnak, mely a szülők vétkéből származik. Az első

életévben legnagyobb a gyermekhalandóság, egyötödük elpusztul. Nagy része e halandóságnak megelőzhető az egészség törvényeinek alkalmazásával. A gyermek táplálása a fő. A közegészségügy informálja az anyát kötelességeiről s a tejveszedelmeitől óvja meg a csecsemőt. Rendesen fertőzött e tej, de nem is felel meg a szoptatás módosulásainak az anyatejnél. Köz pasztörizáció szükséges. Még így is könnyen angolkórt okoz a gyermeknél. A tej tisztasága a közegészségügy kérdése. Manapság a gyermekek nagyrészének egészsége is ettől függ.

A csecsemőkör után jön a nevelés kora. A szülő a legjobb tanító, de az emberi tudás fejlődése, a modern összetett élet követelte fokozottabb kikülönödés az intézeti neveléstette szükségessé, kötelezővé az állam gondjai alatt. Mindinkább ébredszik a közfelelősség az iskolásgyermekek egészségére vonatkozólag. Szellőzés, az értelmi túlterhelés kikérelése, a szem megerőltetésének elkerülése, az egészségtelen ülő, író testtartástól való megóvás, a gyermekbajok járványszerű terjedésének megakadályozása mind ide tartozik. Orvosi felügyelet szükséges ezért is, továbbá a rossz fogak, mirigygyulladások, más testi fogyatékoságok megállapítására s rendbehozatalára. *A gyermek egészséges testi fejlődése kiegészítő része, és pedig alapvető része a nevelésnek.*

Az *iskolaegészségügy* tehát háromféle úton használhat. Elejét veszi az iskolai élet káros hatásainak, felhasználja az iskolarendszert más bajok megelőzésére, s végre testi neveléssel fejleszti a gyermeket, tehát az iskola egészségessé tétele felügyelet és testgyakorlás által. A régi iskolaépületek minden fiatalkori baj forrásai voltak. Rossz levegő, rossz világítás, rossz ülés stb. A mai viszonyok nem okoznak gerincferdülést, görbe vállakat. Az orvosi felügyelet is általánossá vált. A testgyakorlást illetőleg a régi görögök életfelfogásához tértünk vissza: egészséges testben egészséges lélek, a régi görög nevelés-eszményhez, mely szerint a testgyakorlás kiegészítő része a nevelésnek. Túlzás e téren is káros, a korai atlétáskodás, de általában szükséges a test kellő nevelése, idecéloz a játéktér-mozgalom. Meg kell védeni a fiatalságot az alkohol és dohány ellen. Fel kell világosítani káros hatásokról. Egészségügyi szempontból szükséges a leányoknak a főzés és háztartás tanítása. 8—23 évig legkisebb

a halandóság s ez az iskolaegészségügy gondoskodásának tudható be. Pedig ekkor megy végbe a fejlődés java, ez a kritikus kor.

A legnagyobb közfelelősség illeti meg tehát a csecsemő- és gyermekkort. Ettől függ a jövőendő nemzet egészséges nevelése, fejlődése.

A New-York Társaság munkássága a bűn megelőzésében és ennek a fiatalság erkölcsére való fontossága.

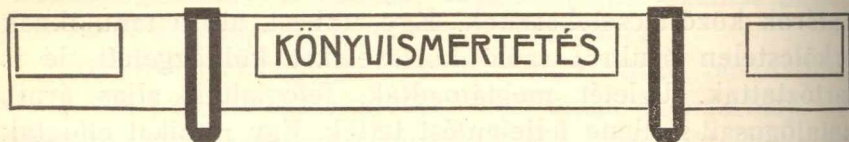
Anthony Comstock (a bűnt megakadályozó New-York Társaság titkára).

Az ifjuság erkölcsi tisztaságának ellenségei az erkölcstelen képek, rajzok a kirakatokban, a titkos művek. Elcsavarják a képzeletet, megrontják a gondolkodást, elfonnyasztják a lelkiismeretet, elfásítják a szívet s elkárhozzatják a lelket. A veszett kutya harapása ellen védekezünk és ez ellen ne védekeznénk? Pedig a gyermektest csak állvány, melyen a jellemet kell felépíteni. Ily irányban dolgozik a New-York Társaság. Az egyik elmúlt hónapban 69,000 képet foglalt le és szállított kobozmány-szobájába, majd 333,900 könyvet kobozott el. A postára is felügyelnek. De mindent a törvényes határok között cselekesznek. Egy embert, aki a tanulóknak erkölcstelen árukról szóló körlevelet küldözgetett, le is tartóztattak. Üzletét megtámadták, lefoglalták aljas áruit, katalógusait s ellene feljelentést tettek. Egy másikat elfogtak erkölcstelen képek festése miatt s két évi kényszermunkára ítélte a törvényszék. Egyik, aki erkölcstelen dolgokat küldött egy fiatal hölgynek, tizenkét hónapot, egy másik négy évet kapott. A Társaság fél év alatt 67 letartóztatást s 90 törvényszéki esetet intézett el. Hisz nincs semmi sem szebb, mint a gyermekkor ártatlansága. Nincs semmi szentebb a földön, mint a nő. Ezeknek védelmére keljen mindenki. A ma fiai, leányai a holnap férfiai, asszonyai.

Egy tanuló rettenetes dolgokat írt egyik tanárának. Irásáról külön dolgozatok útján, melyekben hasonló szókezedetek s szövégek voltak, kinyomozták s visszaküldték Európába. Így járnak el a folyóiratok erkölcstelen hirdetéseivel. Egyik ily hirdetőt Budapestig üldözték, a másokra a római hatóság figyelmét hívták fel, ez ugyanis meztelen alakok

képsorozatát küldözgette postán. 12,940 negatívot foglaltak le erkölcstelen képekről. Előadó elmondja, hogy mikor fiatal kereskedelmi alkalmazott volt, úgy hulltak mellőle a fiatal emberek, mint az őszi levelek, az aljas könyvek, képek mérgétől. A Társaság az egyes államokban törvényeket eszközölt ki ily erkölcstelen dolgok postai szállítása megtagadására.¹⁾ «Minden apának és anyának vigyáznia kell az ily könyvek, képek erkölcsmaró befolyására, ami az önérzetet lerombolja s kifal mindent, ami nemes, isteni, hátrahagyva az érzéket, az ördögöt helyette.» A nemzet gyermekeire vigyáznunk kell. Ha nemes férfiakat, asszonyokat akarunk a jövőben, őrködni kell gyermekeinken jelenleg otthon és az iskolában ez «erkölcsi rák-ójtók» mételyezésével szemben.

Látjuk tehát, hogy az amerikai *Gyermekjóléti Értekezletnek*, amelyet a Clark-egyetemen tartottak 1909. júliusában, mindegyik előadása igazán közérdekű, a gyermekben a jövődő nemzet férfait, asszonyait védő, igen üdvös és gyakorlati fontosságú fejtegetés. Amerika példát, nemes példát ad az egészséges kulturális fejlődésre.

Schuyten M. C. dr. gyermeklélektani legújabb kutatásai.

A belga «*Paedologisch Jaarboek*» VII. (1908—1909. évi) kötete nyomán ismerteti **Sándor Domokos**, nyug. tanítóképző tanár.

Első közlemény.

A rohamosan termelő gyermektanulmányi világirodalmat a mi nagynevű belga tagtársunk, imént jelzett kötetben, az alábbi gyakorlati jelenlőségű közleményekkel gyarapította, amelyeket kivonatossan ismertetünk.

¹⁾ *Comstock's bill, the Comstock's Laws.*

I. Kutatások az iskolás gyermekek értelmi fejlettség szerinti osztályozásáról.

A közlemény az eddigi kísérletek alapján véglegesen megállapítható ama tényből indul ki, hogy a szellemileg fejlettebb gyermekek, az aesthesiometrikus vizsgálatok alkalmával kisebb számokkal szerepelnek, mint a kevésbé fejlettek. Így tehát az aesthesiometrikus módszer alapján dönthető el a gyermekeknek az iskolában lehetőleg egyforma tehetségekéből álló kisebb csoportokra beosztása.¹⁾

«A tudomány újabb adatai szerint, — kezdi a szerző — egészen új fölfogás keletkezik lelkünkben az ifjuság nevelő-oktatására nézve. Az az összedagasztó rendszer t. i., mely szerint a növendékeket lelki és testi tehetségeik ösmertető jeleinek előzetes megvizsgálása nélkül egy helyiségbe összegyömöszöljük, hogy tőlünk többnyire a legkülönbözőbb tárgyakból oktatást nyerjenek: egészen tarthatatlannak mutatkozik. Az a belátás kezd ugyanis fejledezni, hogy a mai pedagógiai körülmények között a gyermek egyénisége kellő figyelembevételre nem számíthat és így a közepesen fölül álló tehetségek kilentizede, a kellő érvényesülésről leszorítván, veszendőbe megy. Ma már minden pedagógus hirdeti, hogy iskolája növendékei tehetségeikkel összhangzásban vezetendők; hogy a nevelés nem mindenható; hogy a növendék tehetségeit, arravalóságait ki kell puhatolnunk, mielőtt vele az oktatáshoz kezdenénk. Így tehát a legelső kérdés, mely feleletre vár, a következő: Miként eszközölhető a megadott számú növendékseregnek a nyilvánuló tehetségek alapján egyöntetű kisebb csoportokba leendő osztályozása.»

¹⁾ Az esztéziométer (tapintó körző) oly eszköz, amely a tapintás (a térérzék) finomságának vizsgálására szolgál. Ha a körző két hegyét a bőr valamely pontján, pl. a kéz fején éppen 4 mm-re kell beállítanunk, hogy a kísérleti személy meg tudja a két hegyet egymástól különböztetni, úgy azon személy (*A*) térérzékének finomságát a 4 mm fejezi ki. Ha egy másik személy (*B*) kezének u. a. pontján 6 mm-re kell állítanunk a körzőt, hogy a két hegy megkülönböztethető legyen, úgy a térérzék finomságát a 6 mm fejezi ki azon pontra nézve. Minél nagyobb a szám, annál durvább a térérzék, minél kisebb, annál finomabb. Pl. az előbbi esetben *A* személy térérzéke a bőr illető pontján finomabb (4 mm), a *B* személyé durvább (6 mm). Az intelligensebb egyének térérzéke rendszeren finomabb (kisebb a térérzék száma), a kevésbé értelmeseké rendszeren durvább (nagyobb a térérzék kifejező szám). Az esztéziometrikus mérések egymagukban nem nyújtanak elég alapot az intelligencia osztályozásához.

E kérdésre csak a tudománytól várhatni megnyugtató feleletet. A tudomány vonatkozó részének azonban a gyermeki közös sajátságokon kívül, milyenek pl. az évszakok befolyása, az elfáradásbeli különbségek stb., a gyermek egyéni sajátságaira kell kiváló gondot fordítania. U. i. míg egyik gyermek fogalomszerzése nagyobb részben a halló, másiké főleg a látóérzék útján történik, egyik gyermek nagyon objektív, a másik intuitív. Vannak született ezermesterek, művészek, írók, színészek, tudósok. Vannak általában gyenge emlékezőerejű, de teremtőhajlamú, jóra való emlékezőtehetségű és az emberi tudás egyik-másik mezején (mennyiségtan, történelem, irodalom, nyelvek) szép jövővel biztató, azonban más tárgyakkal szemben érzéketlenséget mutató gyermeki lelkek. Vannak elgyötört lelkű és testű szegény álmadozók, nemritkán öröklött fogyatkozásokkal terhelvek, viszont vannak olyan rózsás arcú, fürgé, ügyes dolgú, sebes étű fiúk meg leányok, hogy leragyog az arcukról az egészség és az életkedv. És ezek mindenike a lelkiminőségük csoportjának megfelelő oktatásban, meg nevelői elbánásban kell, hogy részesüljön, ha azt nem akarjuk, mint jelenleg, hogy mindazok az áldozatok, melyeket a közhatalmak az ifjuság képzésére minden irányban oly bőkezűen szétszórnak, több mint háromnegyed részben kárbavesszenek. Ugyanis: manapság melyik iskolafajta az, mely egyéb volna, mint a különböző lelkiminőségű egyének sokadalma, mellyel szemben minden egyazon magaslatra juttatni óhajtó törekvés az antikmondából ösmert szizifusi kőgördítés eredményét idézi emlékezetünkbe. Ezeket így tudva, nincs mit csodálkoznunk azon, hogy a legtöbb tanító, miután évek során át valamely iskolánál működésben volt és tapasztalta, hogy az óhajtott eredményt a legbuzgóbb munka ráfordításával sem volt képes elérni, végre elveszíti lelke rugékonyságát.

A tudós paedologus e tájékoztatás után a következőkben számol be a címbeli tételre vonatkozó kutatásairól:

1. Az antwerpeni népiskolák 10 éves növendékei közül kiválaszt 62 leány- és 64 fiugyermekeket.

2. A kiszemelt 10 évesekre vonatkozólag már a munka előkészítésekor megállapítja, hogy a leányoknak 21⁰/₀-a, a fiuknak 28·1⁰/₀-a magasabb osztályba, továbbá előbbieknél 35·4⁰/₀-a, utóbbiaknak pedig 23·4⁰/₀-a az életkorának meg-

felelőnél alsóbb osztályba jár. Így tehát az alább körvonalozandó kísérletek alkalmával

3. a figyelem egyfelől a korukat megilletőnél magasabb osztályokba járó vagy a *többieket a fejlődésben megelőzött* leányokra és fiukra, másfelől az alsóbb osztályokból kikerülő 10 évesekre, mint a *fejlődésben visszamaradottakra* fordítottat, minek alapján az összesen 126 egyénből álló gyermekszeregnek (és pedig a leányoknak $43\cdot50/_{10}$ -a, a fiuknak $48\cdot40/_{10}$ -a) közepes fejlődésű része a kísérletezésnél figyelmen kívül volt hagyandó.

4. Az érintett mindkét fejlettségi fokú fiu- és leánygyermekeket Schuyten a következő kísérleteknek veti alá:

a) A tompítatlan szárú szeges aesthesiometer segítségével két napon át reggeli $8\frac{1}{2}$ órától (a tanítás kezdetétől) $9\frac{1}{2}$ óráig öt ízben végez méréseket a csoportonként előhívott leány- és fiunövendékek *tapintásfinomságának* a kipuhatólására.

b) Számbaveszi ezután — három ízben végzett kísérletek nyomán, ugyancsak csoportonként — a jobban és kevésbé fejlődött növendékek *auditivus és vizuális szám- emlékezőtehetségét*.

c) Fölgyelete mellett végzett mérések alapján megállapítja és följegyzi mindkét csoport fiu- és leánynövendékeire nézve az *izomerő, testmagasság és testsúly* fejlettségére vonatkozó adatokat.

d) Mindezen adatokkal meg nem elégedvén, az illető osztály tanítójának meg a gyermekek szülőinek segítségével rövid *életrajzi följegyzéseket* szerez be a gyermekekről, egyéni körülményeik teljesebb kiösmérése végett. *Fiukról* pl. ilyeneket. A) 5. Értelmes, de időközben ellomhúlt; korábban mindig első volt; jelenleg hátul cammog. B) 1. Otthoni rossz ellátás miatt közepesen aluli fejlettségű. Nagyon gyenge testi szervezetű, az onania szembetűnő jeleivel. 8. Értelmes, de nem kedveli a tisztaságot; orropolipos. *Leányoknál* pl. ilyeneket: C) 7. Közepes tehetségű; mindjárt siróba jut; könnyen sérthető és ideges. 13. Ideges; nem képes csendesen ülni; bajosan engedelmeskedik; számolásban jó. D) 14. A kezdő osztályban mintagyermek volt; két évig más iskolába járt, honnan pedagógiaileg teljesen tönkretéve került vissza stb.

Az előbbieken (a—d alatt) jelzett kísérletek és életrajzi adatok egybevetése alapján a gyermeklélektan kiváló kutatója *eredményül* mondja ki azt, amiből a tanulmány

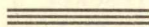
elején mint részbeni föltevésből indult ki, hogy t. i. a gyermekeknek lelki arravalóságát a következő eljárások szerint kell megállapítani s csoportosításukat végezni;

a) az aesthesiometrikus méretek alapján,

b) az emlékezetmérések alapján (az eredmények megbízhatóságának esetleges ellenőrzésére);

c) a gyermekekről gyűjtött, lehetőleg pontos és részletes életrajzi adatok alapján, melyek hasznos szolgálatokat végeznek, míg ellenben

d) az egyéni minőség megállapításának a teljes megbízhatóságához mind az izomerő, mind a testmagasság, mind a testsúly fejlettségét mutató adatok csak kevés mértékben járulnak.

Dr. Ed. Claparède: Psychologie de l'enfant et pédagogie expérimentale.

Genève, Kundig, 1909.

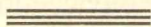
Ismerteti: **Pekár Károly dr.**

Dr. Ed. Claparède «Gyermekpszichológia és kísérleti pedagógia» címen tetemesen megbővítve adta ki 1905-ben megjelent könyvét. Vakmerő vállalkozásnak tartja a tanárok részéről az értelem fejlesztését, a jellemképzést, ösztönök elnyomását, mikor ezek sohasem tanulták az értelem, a jellem, az ösztönök fejlődésének törvényeit, pedig legalább nagyjában ismerniök kellene e törvényeket, hogy tanításuk módszerét azokhoz mérjék. A tanár tanulmányozhatná saját osztályát. Így alaposan megismerné őket. A gyermek pszichológiai tanulmányozása az oktatás minden fokán szükséges. Megóv attól, hogy a gyermekkel úgy dolgozzunk anélkül, hogy ismernők.

A gyermekpszichológia uralkodó jellemvonása a *fejlődés*. Ezt kell pedagógiánknak is szem előtt tartania. Claparède szerint *sohasem szabad elkezdeni valami oktatást, mielőtt meg nem győződünk volt, hogy a gyermek fejlődése elérte a fokot, amelyen elbirja annak súlyát*. Kísérletileg főleg a játék, az érdeklődés és a fáradság vizsgálható. De mindig szem előtt

kell tartani, hogy fejlődésben levő képességekkel állunk szemben, a jellem csak az ifjúkorral szilárdul azután meg, «kikristályosodik», «megkövesedik.»

A könyv igen hasznos a tanítással és gyermektanulmányi kísérletekkel foglalkozóknak.

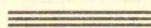

Benjamin R. Andrews: Museums of Education.

Their History and Use. Reprinted from the Teachers' College Record, Vol. 9. No. 4. Sept., 1908, pp. 195—291. New-York, 1908.

Ismerteti: **Pekár Károly dr.**

Andrews könyve a «Nevelésügyi múzeumok»-ról közérdekű és szükséges munka a kulturális élet e tényezőiről. Tudjuk, nálunk is van már, hála Istennek, ily Pedagógiai Múzeum. Az amerikai szerző először bevezetőnek a múzeum-problémáról szól. Azután leírja az északamerikai Egyesült-Államokban levő ilyen múzeumokat, majd a világ többi részében szervezett ilyen múzeumokat. Épp ebben a lelkiismeretes feldolgozásban, ismertetésben van a munka fő érdeme. A következő negyedik részben pedig az ilyen múzeumok szervezéséről beszél, közigazgatásukról, kulturális értékükről. Külön gondot fordít a kérdés szakirodalmára. A könyvre határozottan szükség van, mert a pedagógia emberei csak lassan kezdik méltányolni az ilyen kulturális intézmények jelentőségét és igazi értékét.

L. Dugas: Le Problème de l'Éducation.

Essai de solution par la critique des doctrines pédagogiques. Paris, F. Alcan, 1909.

Ismerteti: **Pekár Károly dr.**

L. Dugas «A nevelés problémája» címen egész könyvet írt, amely, mint alcíme mondja: «A probléma megoldásának kísérlete a pedagógiai nézetek bírálata alapján.» De a probléma ismertetésével, megoldásával egész rendszert ad.

Sorra veszi a nevelésre vonatkozó felfogásokat, a *pozitív*, a *negatív* nevelést, a *materiális*, a *formális* nevelést, az *akarat* nevelését, az *értelem* nevelését és az *érzés* nevelését. A különféle elméletek «ellentétéből és összeütközéséből magától fejlik ki az igazság.» Ez a klasszikus eljárás a Spenceré, aki a filozófia meghatározásával adott erre kitűnő példát.

Először szól a *Rousseau-féle negatív nevelésről*. Tudjuk, hogy Rousseau az ember természetét alapjában véve jónak tartotta, csak az emberek rontják meg. Magára kell hagyni tehát a gyermeket. Ez a negatív nevelő eljárás. A természet maga fejtsse ki eredeti jó tulajdonságait. Csak azt kell előmozdítani. Csak az akadályokat kell eltávolítani. A nevelésnek alkalmazkodnia kell a korhoz, fokozatosnak kell lennie. Sugalmazva tanítson az igazra, jóra. A természet útját kell követni, vele nem ellenkezni. Dugas ennek helyességét az ellentéte helytelenségével teszi nyilvánvalóvá. Az ellenkező nevelés, amely tehát ellenkezik a természettel, a *korai nevelés*, mely «a gyermeket kora rendes tevékenységéből kiragadja s oly tanulmányokra fogja, melyek elméjét túlhaladják», csak megakadályozza a képességek kifejlődését, csak szajkóvá teszi a gyermekeket.

A negatív neveléshez kapcsolódik a *formális nevelés* és *materiális nevelés*. A formális nevelés több értéket tulajdonít az elme és az erkölcsi tulajdonságok művelésének, mint a tudományos ismeretekének. Viszont a materiális nevelés meg a tudományos ismeretek művelését tekinti fontosabbnak. Amannak hívei Montaigne, Mme Necker de Saussure, Mme de Rémusat; emennek Rousseau, Spencer. Mindezek tanítását elemezve odajut, hogy az első hely a formális nevelést illeti meg, ez tanít meg a szabad gondolkodásra, ítélésre, magunkviseletére, az erkölcsi cselekedetekre, de mindezt kiegészítik a tudományos ismeretek, ezek nélkül felette hiányos volna a nevelés. Itt csak az a megjegyzésünk volna a szerzővel szemben, hogy helytelenül helyezi Spencert a második csoportba. Spencer első sorban hirdette épp az értelmi és erkölcsi nevelést,¹⁾ ha valaki, épp ő tekinti fődolognak a szabad gondolkodásra, ítélésre való nevelést. Spencer tulajdonképpen egyforma joggal foglalhat helyet mind a két csoportban.

¹⁾ *Herbert Spencer: Értelmi, erkölcsi és testi nevelés.* Fordította: Öreg János dr. és Losonczy László. Nagykörs. 3. kiadás. Budapest, Hornyánszky.

A következőkben azzal a kérdéssel foglalkozik Dugas, mily eszközökkel érheti el a nevelés célját? E tekintetben a vélemények többsége oda lyukad ki, hogy a nevelés legyen *vonzó*, lebilincselő. Ez a *vonzó nevelés* problémája, melyet annyit tárgyaltak Rotterdami Erasmus és Montaigne óta. Ezt fogadja el Dugas. Elítél minden szigorúságot, merevséget, ami mindig rossz, mert csak az alattomoságot fejleszti, a legjobb szándékokat visszataszítja, az értelmet elhomályosítja. Dugas iparkodik összeegyeztetni a *Herbart-féle* felfogás érdekltségét a *Kant-féle* felfogás erőfeszítésével. S valóban az érdeklődés, az érdek felkeltése nélkül nem lehetséges a nevelés. Ez az érdeklődés, ez a vonzódás azonban ne legyen mesterkélt, hanem «csak úgy van pedagógiai értéke, ha magából a tanulásból támad, ha ez tudniillik rendes tevékenység formáját ölti, ha nyugodt, higgadt, jól irányított, értelmes a tanítás. Más vonzódásra nincs szükség. Akik még ennél is többet ígérnek, azok az oktatás szélhámosai.» A tanítás elmebeli erőfeszítés nélkül lehetetlen, de épp abban nyilvánul a tanár ügyessége, hogy azt önkéntelenül felébreszti és megszeretteti, mert kellemessé tudja tenni. Ebben Dugasnak tökéletesen igaza van.

Ezután az *akarat neveléséről* szól. Két irányban történhetik ez a kétféle módon nyilatkozó akarat szerint. A *gátló erő* gyanánt nyilatkozó akarat nevelése a negatív, s az *impulzív erő* gyanánt nyilatkozó akarat nevelése a pozitív akaratnevelés.

A gátló erőt nevelő akaratnevelés az *engedelmesség megtanulásával* történik Dugas szerint, mert az akarat, ugymond, sohasem erősebb, mintha teljesen alá tudja magát vetni az ész javalta parancsoknak. Ez jogi szükség. Enélkül nincs *önuralom*. És igaza van. Az engedelmesség az ifjúságnál az akarat igazi fegyelmzése. Csak az egykori engedelmességből fejlődhetik ki az erkölcsi szabad akarat. Ezért mondja *Höföding*, hogy ami a férfinál az erkölcsi szabad akarat, az önuralom, az az ifjúságnál az engedelmesség, valóságos erénye tehát az ifjúságnak.¹⁾

Az impulzív erőt nevelő akaratnevelés az *érzelmek és gondolatok* útján történik. Ezek a mi egyedüli viselkedéselveink. De a cél mindig «nem gépies akaratú, hanem *autonom*

¹ Dr. Harald Höföding: *Ethik*. Eine Darstellung der ethischen Prinzipien und deren Anwendung auf besondere Lebensverhältnisse. Leipzig, O. R. Reisland, 2. Ausgabe 1901.

akarató jellemek képzése, akik képesek maguk megválasztani céljukat, képesek egybevetni, mérlegelni a dolgokat s úgy választani, dönteni a saját javukra-kárukra s határozott, elszánt akarattal dacolni az ellentétes sors mostohaságaival.»

A továbbiakban arról szól, hogy az egész nevelésen uralkodjék «az *irány*, a *cél egysége*, s a részeknek egészben véve is s az egyes részeket külön véve is, összetartózándósága.» Teljes egész, integralis legyen a nevelés. «Az integralis oktatás, úgymond, nem törekszik a dolgok végtelen részletének teljes ismerete lehetetlenségére, hanem tárgyában tág, formájában szabatos, rendszerezett és teljes tudás valóságára, amelyet csak elménk természetes korlátai és a tanulás tárgyainak relativ fontossága szorít meg bizonyos tekintetben.»

Az így tekintett nevelés természetesen sok tudást s egyszersmind sok ügyességet kíván a tanártól, a tudás anyag szinte művészi előadását, a tanítást illetőleg.

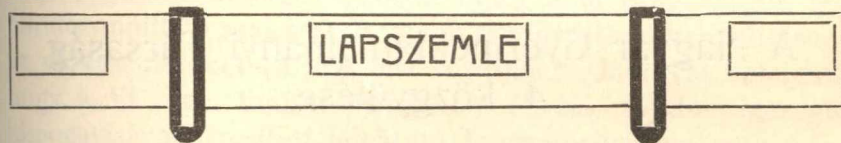
A könyv bár így is érdekes, sokkal bővebben terjeszkednék ki az egyes felvetett kérdésekre, ha felölelné az újabb laboratoriumi kutatásokat is, a kísérleti eredményeket, tehetné ezt annál inkább, hiszen szerzője a pedagógia régi munkása.

R. Tait McKenzie könyve „A nevelés és orvoslás gyakorlásáról.” Igen jó s igen értelmes munka e két, az ifjúságot gondozó eljárás: a nevelés és orvoslás tág köréről. Egyaránt fordul az ifjúsághoz, mint az ifjúság testgyakorlóihoz, tanáraihoz, orvosjelöltekhez, orvosokhoz. Tömör leírása mindannak, ami e téren eddig történt. A művet gazdagon illusztrálták, 345 kép jól megválogatva segíti a szöveg megértését. Nemcsak meghatározásokat, felosztásokat ad, hanem szól a gyakorlás élettanáról, a masszázsról, a passzív mozgásokról, e célra való hasznos készülékekről, a német tornázásról, a svédtercnáról és a japán rendszerekről. Kiterjeszkedik a kor, a nem, a foglalkozás befolyására. Szól a játékterekről, a községi testgyakorló helyekről, az iskolai testi nevelésről, középiskolákról, egyetemekről. Épp úgy tárgyalja a vakok, süketek, gyöngelméjűek nevelését. Szól a lúdtalp, görbe hát, az egyenlőtlen vállak, a scoliosis, a vérkeringésbeli zavarok, zsírkórság, táplálkozásvavarok, idegbántalmak, mozgásataxia kezeléséről. Nevelőknek, tanároknak, szülőknek igen jó illusztrált tanácsadó.

A **neveléstani lélektan methodológiája** címen tartott Joteyko kisasszony előadást a 1909. évi augusztus elején megtartott VI. Pszichológiai Nemzetközi Összejövetelen Genfben. Előadását nagy tetszéssel fogadták. Tudvalevő, hogy Joteyko kisasszony először fiziológiai kutatásokkal foglalkozott. Azután egészen a pedológiára, ez új tudományágra adta magát. *A pedologia a gyermek kísérleti tudománya.* Ez az, amivel elsősorban foglalkozik folyóiratunk is. Az igazi gyermektanulmány (*Childstady*) ugyanis csak kísérleti lehet.

Érdekes és világos előadásában Joteyko kisasszony főleg arról szól, hogy sokáig a gyermeket mint *egészet* tanulmányozták, mint valami szintheticus egységet, pedig szerinte a pedagógiában is, mint minden exact tudományban nélkülözhetetlen a *kvantitativ és kvalitativ elemzés*. Valóságos példákkal mutatja ki az elemző módszerek jogosságát és fontosságát a gyermeklélektanban s így világosítja meg a matematikai módszerek alkalmazásának hasznát a lélekneveléstani problémákban.

Rövid módszertanát, methodológiáját adta a pedológiának.

Gyermekvédelmi Lap.

Ismerteti: **Jánosi Margit.**

Az Országos Gyermekvédő Liga Hivatalos Közlönye.
Szerkeszti: gróf Edelsheim-Gyulay Lipót. VI. évf. 3. szám.

Ezen értékes és gazdag számban a következő cikkeket találjuk:

Jelentés a Szilányi Otthon 1909. évi működéséről. Irta Fekete Győző, igazgató.

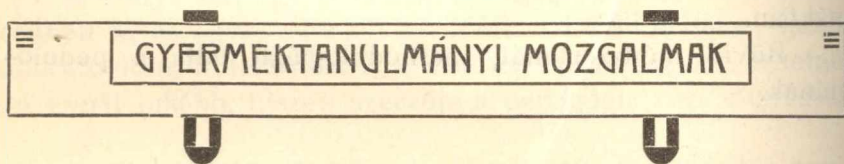
A házasságon kívül született gyermek tartási igénye. Irta Edelman Menyhért dr.

Prohászka püspök beszéde a Gyermekszanatórium-Egyesület közgyűlésén.

A *gyermekbíróságok működése*, Boda Dezső dr. főkapitány beszámolója.

Ezekhez csatlakoznak a Gyermekmunka, Szemle, Irodalom, Lapok és Folyóiratok, Egyesületi Hírek és Kimutatás a m. kir. áll. gyermekmenhelyek 1910. évi február havi forgalmáról című rovatok.

A Szemle rovatban a Gyermekvédő Liga és a Gyermekszanatórium-Egyesület között lefolyt tárgyalások kötik le figyelmünket, amelyek során világosan kitűnik, hogy a gyermekvédelem ezen két leghatalmasabb intézménye egy közös célra törekszik: míg a Gyermekvédő Liga az egészséges és a züllésnek induló szegény gyermekek megmentésén fáradozik, addig a Gyermekszanatórium-Egyesület a beteg szegény gyermekek gyógyításával foglalkozik. A két egyesület vezetői tehát elhatározták, hogy egymással teljes összhangban fognak működni.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság 4. közgyűlése.

Közli: **Dániel Jenőné**, a Társaság jegyzője.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság április 7-én a budapesti VI. ker. áll. tanítónőképző-intézetben tartotta IV. közgyűlését, amelyen a beszámolók a Társaság hatalmas arányú külső és belső fejlődéséről, a tisztikar nagy tevékenységéről tanuskodtak. A tagok a közgyűlésen szép számmal jelentek meg.

Az elnöki széket *Nagy László* ügyvivő alelnök foglalta el. Jelentette, hogy távollétüket kimentették *Teleki Sándor* gróf, a Társaság elnöke, aki külföldön tartózkodik és *Náray-Szabó Sándor* elnöktárs, hivatalos elfoglaltságával. Ezután elnök röviden üdvözölte a megjelent tagokat.

A jegyzőkönyv vezetésére *Dániel Jenőné*t, hitelesítésére pedig *Nógrádi Lászlót* és *Deutsch Ernő* dr.-t kérte fel.

A közgyűlés tárgysora szerint *Jablonkay Géza* dr. felolvasta titkári jelentését, amelyben a társaságnak új eszmékben és munkában gazdag, mindenfelé elismerésben részesülő működéséről számol be. (Egész terjedelmében közöljük.) A közgyűlés nagy örömmel vette tudomásul a körütekintő jelentést, köszönetet szavaz az elnökség irányító és szervező munkásságáért, a munkálkodó tagok buzgalmaért és a titkárok fáradságáért.

Ranschburg Pál dr., a kísérleti szakosztály elnöke, szintén munkában gazdag esztendőről számolt be, amelyben a szakosztály főleg a régebben megkezdett nagyobb munkálatok feldolgozásával és azok hiányainak pótlásával foglalkozott. Az eredményeket irodalmilag is kifejezésre juttatta. (Egész terjedelmében közöljük.)

A közgyűlés úgy *Ranschburg* dr.-nak, mint a szakosztály buzgó kutatóinak, *Vértes O. József* dr.-nak, *Dóssainé Révész Margit* dr.-nak, *Ritoók Emma* dr.-nak, *Jablonkay Géza* dr.-nak, *Rejtő Sándor* dr.-nak és *Székely Menyhért*nek hálás köszönetet mond fáradozásaikért.

Nagy László, az adatgyűjtő szakosztály elnöke jelentésében kiemeli azt a sajnálatos tényt, hogy az eddig gyűjtött értékes adatok anyagi eszközök híján nem dolgozhatók fel. Mindazonáltal a szakosztály újabb adatgyűjtésekhez tette meg az előkészületeket. (A jelentést közöljük.) Előszóval bejelenti, hogy a VI. ker. tanítónőképzőben *Farkas Sándor* igazgató támogatásával létesített lélektani laboratóriumban már folytak a kísérleti és adatgyűjtő munkálatok. Elkerülhetetlennek tartja rövid idő múlva a társaság önálló helyiségének létesítését.

A közgyűlés köszönetet mond *Nagy Lászlónak* és az adatgyűjtő osztály keretében munkálkodó *Nógrády Lászlónak*, *Farkas Irénnek*, *Ballai Károlynak*, a Gyermektanulmányi Múzeum titkárának. *Havas Gyula* dr. indítványára utasítja a választmányt, hogy foglalkozzék a fel nem dolgozható adatgyűjtemény kérdésének megoldásával és azzal, hogy a szakjelentések és egyéb fontos társulati tudnivalók évkönyvekben, esetleg előfizetés indításával, magyar, német, francia és angol nyelven megjelenjenek.

*Pintér Zsigmond*nak «A Gyermek» c. közlöny gyakorlati irányú szerkesztésére vonatkozó kérelmét köszönettel veszi a közgyűlés.

Perényi József dr. pénztáros jelentése szerint a pénztár kezelése teljesen megfelelt az előirányzatnak; az évi 8257 kor. 29 fill. bevétel mellett ugyanannyi kiadás volt. A számvizsgáló bizottság a legpontosabb pénztári kezelést és ellenőrzést állapította meg, aminek alapján a közgyűlés megadta a felmentvényt. Köszönetet szavazott a Vallás- és Közoktatási Miniszteriumnak 2000 koronás, a Székesfővárosnak az 1000 koronás és a Gyermekvédő Ligának az 1000 koronás segélyeért, továbbá a Kereskedelmi Miniszteriumnak a Gyermektanulmányi Múzeum céljaira adott 1800 koronányi támogatásáért. *Havas Gyula* dr. indítványára a társaság küldöttségileg fejezi ki köszönetét az adományokért. A *Perényi József* dr. által előterjesztett költségvetést is elfogadta a közgyűlés. A pénztárosnak a társaság pénztárának lelkiismeretes kezeléseért köszönetet szavaztak.

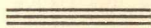
A választmány és elnökség indítványára a közgyűlés az újonnan belépett tagok közül *Festetich Géza* gr. székesfővárosi tanácsnokot, *Demjén Géza* dr. és *Wittinger Gyula* dr. tanácsjegyzőket, továbbá *Farkas Sándor* tanítónóképző-intézeti igazgatót a társaság iránt tanúsított aktív érdeklődésükért választmányi tagjai sorába igtatta.

Farkas Sándor megköszöni a megtiszteltetést és kijelenti, hogy a társaság nagyrahipotott úttörő munkásságának előmozdítására ezentúl intézete keretén kívül is minden tőle telhetőt megtesz.

Havas Gyula dr. indítványára a közgyűlés utasítja a választmányt, hogy nagy hazánkfia, *Széchenyi István* gróf halálának félszázados évfordulója alkalmából bízza meg az adatgyűjtő szakosztályt *Széchenyi István* gróf életének gyermektanulmányi alapon való kutatásával s a nyert eredmények feldolgozásával.

Nógrády László dr. indítványára a közgyűlés köszönetet mond *Nagy László* ügyvivő alelnöknek rendkívüli buzgalmáért, amellyel a Magyar Gyermektanulmányi Társaság ügyeit diadalra vezérli.

Végül elnök a M. Gyermektanulmányi Társaság köszönetét fejezte ki *Farkas Sándor* igazgatónak azért, hogy az intézet termét a választmányi és közgyűlési célokra átengedte.

A pécsi fiókkör megalakulása.

Annak a komoly érdeklődésnek, amely mai társadalmunkat a gyermek iránt betölti, a legékesebb bizonyága a gyermektanulmányozás terjedése. Komolynak azért tartjuk e jelt, mert a gyermektanulmányozás a mélyreható szereteten kívül zajtalan, de kitartó és gondos munkát kíván művelőjétől. Önmehtagadás és szent meggyőződés kell, hogy vezérelje a gyermektanulmányozót, mert munkájának gyümölcsét ő maga alig láthatja. Azon városok sorába, amelyek ezen fenkölt ügy felkarolásával legmagasabb fokú kulturális érzékének adta bizonyosságát, legújabban kettő csatlakozott: *Pécs* és *Nagybecskerek*. Ez utóbbiban még nem sikerült teljesen önálló gyermektanulmányi kört alakítani; Pécsen azonban a legszebb kilátások mellett alakult meg a Gyermektanulmányi Társaság fiókja. Pécs város nagy műveltségű társadalmában nagy komolysággal nyilvánult azon elhatározás, hogy a gyermektanulmányi társaságot kulturális előhaladásának fontos tényezőjévé teszi.

A pécsi gyermektanulmányi társaság eszméje a pécsi el. isk. tanítóságot képviselő «Pécsi Tanítóegyesület»-ből indult ki, amelynek tagjai *Szieberth* Róbert elnök indítványára kimondták, hogy megalakítják a M. Gyermektanulmányi Társaság fiókját. A siker reményét fokozta azon körülmény, hogy a mozgalom élére *Angyal* Pál dr. jogakadémiai s egyetemi tanárt, a kiváló tudóst, a melegszívű emberbarátot, a pécsi patronázs megalapítóját sikerült megnyerni. A sikert előmozdította *Szieberth* Róbertnek fáradhatatlan buzgólkodása. A megalakulás, amelyről a Pécsi Közlöny és a Pécsi Napló nyomán az alábbi tudósítást hozzuk, március 20-án történt.

Az alakuló gyűlésen, mely a városi székház közgyűlési termében tartatott, nagyszámú és előkelő közönség volt jelen. Városunk előkelőségei közül ott láttuk *Nendtvich* Andor kir. tan. polgármestert, *Majorossy* Imre kir. tan. iskolaszéki elnököt, *Kuliszéky* Ernő kir. tan. tanfelügyelőt, *Kelemen* Mihály dr. főtörzsorvost, *Károly* Ignác apátplébánost, *Reberics* Imre felügy. igazgatót, *Loránt* Lipót dr. főorvost, *Gobbi* Gyula drt., a pécsi áll. menhely ig. főorvosát, a Pécsi Nőegyletet, a Pécsi Patronage kör egyesület, a Pécsi Gyermekvédelem telep

bizottságának, a Pécsi fiatalok bizottságának stb. képviselőit, *Gyömörey Zsigmond* dr. tankép. igazg., *Virágh Ferenc* spiritualist, *Komócsy István* subregens, *Szieberth Nándort* ügyvédet stb., a tantestület számos tagját.

A gyűlést *Szieberth Róbert*, a Pécsi Tanítóegylet elnöke, nyitotta meg örömeinek, hálájának kifejezésével azért, hogy az iskolát nemes törekvéseiben nem látja magára hagyatva, mert a társadalom nyújt neki segédkezet, s hol iskola, család és társadalom bizalommal, egyetértéssel munkálkodik, ott biztosítva látja azon nagy nemzeti feladat sikerét, melyért dolgozni mindannyiunk szent, elengedhetetlen kötelessége. A megjelentek meglehangú üdvözlése után *Nagy László* a M. Gyermektan. Társ. ügyvezető alelnökét köszöntötte, mint a központ képviselőjét.

Ezután *Nagy László* a hallgatók feszült figyelmétől kísért előadásában fejtegette a gyermektanulmányozás feladatait. Lelkes éljenzés honorálta a gyermektanulmányozás apostolának beszédjét. Most a patronázs ügynek egyik leglelkesebb s legtevékenyebb tagja, a pécsi társadalom elismert s nagyrabecsült szónoka, *Angyal Pál* dr. tartott szabad előadást a gyermektanulmányozás szociális jelentőségéről. (A szépen megírt, nagy érdekű előadást a jövő számban közölni fogjuk.)

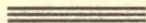
Előadását frenetikus taps és éljenzés honorálta.

Ezután *Szieberth Róbert* ismertette a Magyar Gyermektanulmányi Társaság alapszabályait, szervezetét és indítványozta, hogy a jelenlevők alakítsák meg a Társaság pécsi fiókját. Az ezt követő általános helyeslés után az elnök kimondta a pécsi fiók megalakulását s nyomban utána megválasztották a tisztikart. Elnökké választották egyhangú lelkesedéssel *Angyal Pál* drt, alelnökké *German Istvánt*, titkárrá *Szieberth Róbertet*, pénztárossá *Dillmann Antalt*, a választmánynak egyelőre pedig tagja, míg az egyesület meg nem erősödik, valamennyi tag. A tagok száma máris 56. Mindjárt megalakult a társaság két szakosztálya: a *pedagógiai* és *adatgyűjtő* szakosztály. A pedagógiai szakosztály elnöke *Gyömörey Zsigmond* tanítóképzőintézeti igazgató, titkára *Glatt Adolf*; az adatgyűjtő szakosztály elnöke *Szieberth Róbert*, titkára *Matyus István*.

A választás után elsősorban is *Nagy László* üdvözölte a társaság legujabb fiókját. Utána üdvözlő és buzdító

szavakat mondtak még *Gobbi Gyula* dr., *Szieberth Nándor* ügyvéd és *Werb Károly* tanító. A szolnoki, aradi, nagyváradai fiókok elnökei táviratilag üdvözölték a fiókot, amelyet *Weigand József* tanító, az alakuló ülés jegyzőkönyvvezetője olvasott fel. Ezután *Angyal Pál* dr. elnök néhány lelkes szó kíséretében bezárta az alakuló ülést.

Délután három órakor a belvárosi fiúiskola zenetermében *Nagy László* a gyermektanulmányozás kísérleti módszerét mutatta be a tanítóságnak. Bemutatott egyes eszközöket is, amelyeket a budapesti tanítónőképzőből hozott magával, amely tanintézet Magyarországon egyedül van berendezve erre a kísérleti módszerre. A tanítóság az előadót lelkesen megéljenezte.

A nagybecskereki gyermektanulmányi osztály alakulása.

A nagybecskereki gyermektanulmányi «osztály» keletkezése a Délmagyarországi Tanítóegyesület kebelében megindult mozgalomra vezethető vissza, amelynek 1908. évi nagygyűlésén *Gregus Gyula*, székelykevei tanító indítványozta, hogy a Tanítóegyesület hívja fel a tanítókat a gyermektanulmányi fiókok alakítására. Ezen indítványt az 1909. évben *Büchler Hugó*, nagybecskereki tanító, megismételte. Ezen indítványt elfogadták, minek következtében az elnökség fel is szólította az egyesületi köröket gyermektanulmányi társaságok alapítására. A mozgalomnak egyelőre csak Nagybecskereken lett eredménye, ahol a buzgó *Büchler Hugó* szorgalmazta az ügyet. A Délmagyarországi Tanítóegyesület nagybecskereki köre *Büchler* indítványára fölszólította a Torontálmegyei Közművelődési Egyesületet, hogy vállalja el a gyermektanulmányi társaság megalakítását. A Közművelődési Egyesület az ő igazgatójával, a minden kulturális ügyet pártoló *Vinczehidý Ernő* dr. vármegyei főjegyzővel az élén, meg is indította a mozgalmat. Értekezletet hívott össze s meghívták a központból a megalakítás munkájára *Nagy László*, ügyvezető alelnököt.

A megalakulás, amelyről az alábbi tudósítást a Torontál szerint közöljük, április 4-én történt meg. Igaz ugyan, hogy

a gyermektanulmányi kör nem mint a Magyar Gyermektanulmányi Társaság fiókja, hanem mint a Torontálmegyei Közművelődési Egyesület külön osztálya jött létre; azonban az osztály működése egészen a M. Gyermektanulmányi Társaság alá van helyezve. S kimondották, hogy mihelyt a gyermektanulmányi osztálynak sikerül a társadalomban az ügy iránt az érdeklődést elterjesztenie, akkor átalakul névleg is a Gyermektanulmányi Társaság fiókjává. A tanítósnak, a társadalom vezető egyéniségeinek s a közönségnek a megalakuláskor nyilvánult érdeklődése valószínűvé teszi, hogy a gyermektanulmányi osztály érdemes munkát fog végezni s az önálló fiókkör létesülni fog.

A nyilvános értekezés, amelyen *Vinczehidy* Ernő dr. elnökölt s a jegyzőkönyvet *Büchler* Hugó vezette, a kereskedelmi iskola dísztermében folyt le. A kedvezőtlen időben is szép számmal megjelent közönség sorában ott voltak: *Dellimanics* Lajos főispán, *Jankó* Ágoston alispán, *Vinczehidy* Ernő dr. m. főjegyző, *Grézlo* János kir. tanfelügyelő, *Alföldy* Ede kir. törvényszéki elnök, *Faur* Kornél műszaki tanácsos, *Balázsi* József főgimn. igazgató, *Knyaskó* Lajos felső keresk. isk. igazgató, *Junker* János, *Szatmáry* Ödön törvényszéki bírák, *Menczer* Lipót, az iskola-gyermekbarát-egylet elnöke, *Kovács* Rókus dr. kir. ügyész, *Steinitzer* Géza bankigazgató, *Baaden* Károly, *Bányai* Jakab, *Wégling* István áll. el. isk. igazgatók, dr. *Kardos* Samu, *Farkas* Geiza, *Bobor* Gyula, dr. *Fialowski* Béla, dr. *Báthory* Endre, dr. *Heinermann* Alajos, a főgimnázium, a főkereskedelmi, polgári iskolák tanári kara, a tanítói kar, valamint szép számú hölgyközönség.

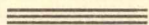
Az előadás előtt dr. *Vinczehidy* Ernő, a Torontálmegyei Közművelődési Egylet igazgatója rövid bevezetésben tájékoztatta a megjelent közönséget az ügy állásáról és felkérte a tudós vendéget, tartsa meg előadását.

Nagy László hosszabban fejtegető, tudományos előadása bevezetésében örömeinek ad kifejezést azért, hogy a gyermektanulmányozás iránt sikerült Nagybecskereken is érdeklődést kelteni, amint hogy az érdeklődés Szolnokon, Aradon, Nagyváradon és Pécselt már meg is van. Kifejtette a gyermektanulmányozás hódító erejének okait, majd a gyermektanulmányozás feladatait. Megmagyarázta továbbá a gyermektanulmányozás három módját: a megfigyelés, adatgyűjtés és

a kísérletezés módszerét, melyet példákkal is megvilágított. Végcélül tűzte ki az önálló magyar neveléstudományt, melyhez a közönség támogatását kéri.

Vinczehidy Ernő dr. miután köszönetet mond a tudós előadásért, összefoglalja a Közművelődési Egylet álláspontját, mely szerint *egyelőre* nem célszerű külön fiókkör alakulása, hanem az egyesület a maga kebelében szakosztályt alakít, melynek élére *Grézlo* János kir. tanfelügyelőt kéri fel. A szakosztály működési körébe minden érdeklődő tartozhatik. A szervezést pedig akként indítja meg, hogy az egyes iskolák, az orvosi kar, a patronázs részéről felkér egyeseket, kiket ez ügy érdekel, hogy a Gyermektanulmányi Társaság utasítása szerint dolgozzanak. A főgimnázium részéről *Bárány* Béla, a felső keresk. iskola részéről *Dunai* László, a polgári iskola részéről *Török* Ferenc tanárok, a központi állami elemi iskolából *Büchler* Hugó, az Eötvös-utcai iskolából *Ferch* Gizella, a németvárosi iskolából *Szegfű* Sándor tanítók, az óvodák részéről *Szegfűné* *Goptsa* Róza óvónő kéretnek fel a szakosztályba. Ezekon kivüla múzeumi adatgyűjtés vezetésére *Streitman* Antal főgimn. tanár kéretik fel. Az orvosok, a patronageegyesület, a Messinger-intézet, a róm. kath. zárdaiskola és a gör. kel. felekezeti iskolák is fel fognak szólíttatni, nevezzenek ki egy-egy tagot e bizottságba.

A pécsi gyermektanulmányi társaság üdvözlő táviratot is küldött a nagybecskereki körnek és bő sikert kívánt a munkásságára.

Gyermekvédelmi értekezéslet.

Ismerteti: **Edelmann Menyhért dr.**, a nagyváradai áll. gyermekmenhely ig. főorvosa.

Az állami gyermekmenhelyek igazgató-főorvosai első értekezésletöket március 29-étől április 2-áig Kolozsvárt tartották *Bosnyák Zoltán* min. tanácsosnak, a magyar állami gyermekvédelem egyik megteremtőjének elnöklete alatt.

Ez az értekezéslet régi óhajtnak és sokszor hangoztatott szükségletnek a kielégítése volt. Az 1901. évi gyermekvédelmi törvénycikkek s az ezek végrehajtásáról szóló 1903. évi Gyermekvédelmi szabályzat a magyarországi gyermekvéde-

lemnek csak kereteit alkották meg, ebbe életet csak a menhelyek vezetőinek munkája önthetett. Amit a törvény és a szabályzat rendelkezései megállapítottak, azt gyakorlatilag ők valósíthatták meg s tapasztalataik alapján ők bírálhatják meg a legjobban, megfelel-e a rendszer az élet követelményeinek. Ők vehették a legkönnyebben észre fogyatkozásait, hiányait s láthatják világosan, hogy mily irányban kell a továbbfejlesztésnek történnie.

Hogy mindezekről nézeteiket elmondhassák, arra a rég várt alkalmat ez az értekezéslet adta meg.

A menhelyek vezetői saját működési körükben eddig sok tekintetben önállóan, egyéni felfogásuk szerint járhattak el. Az igazgató-főorvosok ennek hátrányait felismerték és annak szükségességét is, hogy az állami gyermekvédelem munkájában egységes irányelvek érvényesüljenek, hogy a vezetés s az adminisztráció egységes legyen.

Az értekezésletnek tizennégy előadója volt, az igazgató-főorvosok közül tizenkettő, továbbá Ruffy Pál, a gyermekmenhelyek országos felügyelője és Berend Miklós dr., a budapesti Fehérkereszt gyermekkórház igazgató-főorvosa s ha nem is szerepelt külön előadóként, az értekezéslet elnökének széles látóköréről, a kérdések teljes átértéséről tanuskodó felszólalásai a legtöbb esetben irányítók voltak.

Az értekezéslet két első napját a csecsemővédelem kérdéseinek szentelte. Arról volt szó, mily fegyverekkel küzdhetnénk a legeredményesebben a menhelyek körzetében s azon kívül az ország nagy csecsemőhalálózása ellen.

Az elnök magasszárnyalású megnyitója után elsőnek *Berend* egyetemi m. tanár szólt e kérdéshez, alapos statisztikai tanulmányok alapján reámutatván a meglepő tényre, hogy éppen a magyarlakta vidékeken nagy a csecsemőhalálózás; nagyobb, mint az ország éjszaki és keleti határán, a nemzetiségek által népesített vidékeken. Felsorolta nagy csecsemőhalálózásunk okait s nagy sorát a teendőknél, amelyekkel az apasztható volna.

Utána *Szana Sándor* dr., a budapesti gyermekmenhely igazgatója egy egységes csecsemőhalálózási statisztika szükségességét fejtegette.

Edelmann Menyhért dr. a csecsemőhalálózás ellen való küzdelem számos eszközét sorolta fel, javaslataiban többek

közt az ország minden csecsemővédelmi törekvésének központosítását, egységes irányítását s egy országos dajkasági szabályrendelet létesítését jelölte meg a küzdelem elsőrendű feladatai gyanánt. Ugyane kérdés nem egy részletét világosították meg magvas referátumaikban a szegedi, temesvári, kolozsvári és a gyulai menhelyek főorvosai.

A harmadik napon a 12-ik életévüket betöltött s az elemi iskolából kikerült gyermekek további kiképeztetéséről, jövőendő sorsáról volt szó, aztán az eddigi környezetükben erkölcsi romlásnak kitett s már züllött gyermekekről, megfigyelésükről, családi körben, vagy megfelelő intézetekben történő javító nevelésükről s az új büntető novella által a gyermekmenhelyekre rótt feladatokról folyt élénk vita s megbeszélés.

Az állami gyermekmenhelyek beléletére vonatkozó kérdésekkel is több főorvos foglalkozott, többek közt *Leitner Ernő* dr., az aradi menhely ig. főorvosa s alaposan megvitatott tárgya volt az értekezletnek a gyermekmenhelyek egységes adminisztrációjának a kérdése, amelyre nézve igen életrevaló javaslatok merültek fel *Cserezsnyés József* dr. főorvos előterjesztései alapján.

A társadalom gyermekvédelmi feladatairól s annak szervezéséről *Ruffy Pál*, a gyermekmenhelyek országos felügyelője tartott nagyszabású előadást, reámutatván arra, hogy miképpen lehetne a társadalom közremunkálását megnyerni és célszerűen szervezni.

Alig van a gyermekvédelemnek oly kérdése, amelyet az értekezleten ne érintettek volna s a gyermekmenhelyek adminisztrációjának oly részlete, amelyet alaposan meg ne vitáltak volna. Szóba került a gyermekvédelem jelenlegi korhatárának megváltoztatása, a gondozott fiú- és leánygyermekek jövőendő pályája, a menhelyek orvosi és irodai személyzetének helyzete, szolgálati szabályzata, a telepfelügyelőnői intézmény szervezése és még sok más kérdés, amelynek rendezése elodázhatatlanná vált.

Az értekezlet, amely végig magas színvonalú volt, a hazai gyermekvédelemnek jövő programját készítette el, kijelölve azt, ami módosításra, kiegészítésre szorul s megjelölve az irányt, amelyben a magyar állami gyermekvédelem nagyszabású és elismert rendszerének a jövőendőben fejlődnie

kell. Nagy sora a szebbnél-szebb terveknek, javaslatoknak merült fel, a gyermekvédelem lelkes munkásainak, fanatikussainak álmai, óhajai s hogy ez óhajok a megvalósíthatás határain belül maradjanak, arról az értekezleten szintén jelenlévő miniszteri számvevő gondoskodott, aki a lelkesedésűlte terveknek a költségvetés rideg számaait szegezte ellenebe.

Az állami gyermekmenhelyek igazgató-főorvosainak első értekezlete a magyar gyermekvédelem történetében nyomot fog hagyni.

A Gyermektanulmányi Múzeum. A *Gyermek* jelen számaival küldjük szét A *Gyermektanulmányi Múzeum szervezete és az anyaggyűjtés szabályai* c. füzetet. Gyermektanulmányozóink körében bizonyára lelkes örömet fog kelteni e szerény füzet, mint amely első lépésünket jelzi a *Gyermektanulmányi Múzeum* megvalósítása felé.

Azonban az ige testté válásához nagy szükségünk van komoly munkatársakra, mert a legnehezebb feladat, az anyag összegyűjtése, van még hátra. Ehhez a munkához tisztelettel felkérjük t. tagtársainkat. A gyűjtési szabályokat, módokat és eljárásokat, valamint az egyelőre megszabott kereteket világosan ismerteti a füzet. Kérjük továbbá t. tagtársainkat, hogy a gyűjtést az összes óvókban, a különböző nemű iskolákban, a *gyógypedagógiai inézetekben* és a *családokban* a gyermek 15. évéig nagy gondnal és körültekintéssel végezni sziveskedjenek. Csak azt jegyezzük még meg, hogy gyűjtőink különös figyelemmel legyenek a *tárgyak hitelességére*, mert ügyelnünk kell arra, hogy Múzeumunk mind tárgyainál, mind összeállításánál fogva megfeleljen a legtudományosabb igényeknek is. Serkentse t. gyűjtőinket még az a körülmény, hogy Múzeumunk lesz az *első* ilyenmű múzeum és a külföld Múzeumunk ügyét eddig is nagy érdeklődéssel kísérte s a jövőben még fokozottabb figyelemmel fogja kísérni.

Az Országos Gyermekvédő Liga munkaköre annyira fölszaporodott, hogy Karsai Sándor dr. ügyvezető igazgató lemondása óta az igazgatóság kebeléből kiküldött hattagú bizottság intézi a Liga ügyeit, amelynek tagjai: Edelsheim Gyulay Lipót gróf, Bereghy Kornél dr., Herczog Mór báró,

Kun Béla dr. miniszteri tanácsos, Pekáry Ferenc dr. főkapitány-helyettes, Prohászka Ottokár dr. székesfehérvári püspök és Ruffy Pál dr. az állami gyermekmenedékhelyek országos főfelügyelője. A Liga négy évi fennállása alatt kilenc intézetet létesített: a szegedit, sopronit, rákoskeresztúrit, kőbányait, szaláncait és nagyszőlősit javítónevelésre szorult gyermekek számára. Szegeden, Nagyváradon és Kolozsváron iparosinasotthonokat állított. Azonkívül nagy összegekkel támogatta más közhasznú intézmények működését, szegénysorsú jó tanulókat segített, támogatta a szegény, de nagycsaládú szülőket, beteg gyermekeket szanatóriumokban helyeztet el, szünidei gyermektelepeket tartott fenn, magyar anyáktól született idegenhonos gyermekeket itthon neveltet. Arra kéri a közönséget, hogy a Ligáról való híresztelések által meg ne tévesztesse magát, mert a Liga nem oszlik föl, hanem a közönség segítségével folytatja működését. Az idei gyermeknapot a Liga május első felére (3- és 4-re) tűzte ki.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Összeállította : **Perényi Irén**, tanítónő Budapestről.

Van-e a gyermekek vallomásainak értéke? (Neue Hamburger Zeitung 1910. II. 3.) Ez a kérdés már elég régen foglalkoztatja a pedagógusokat. S a legtöbb kutatás arra az eredményre vezette őket, hogy a gyermekek vallomásait bírálattal fogadják, mert legtöbbször megbízhatatlanok. Emellett bizonyít egy újabb adat is.

Egy ostholsteini iskola növendékei tanítóik vezetése alatt nagyobb kirándulást tettek a holsteini Svájcba. A gyermekeket pontosan számon vették minden ki- és beszállás alkalmával. Minden a legnagyobb rendben folyt egészen az utolsó állomásig. Innen a gyermekek erdőn keresztül haladnak céljuk felé. Az első nagyobb pihenés után ijedten veszik észre, hogy egy gyermek hiányzik. A gyermekek azonban erősítik, hogy még az előbb az elveszett is velük volt, sőt néhányan még arra a fatörzsre is emlékszenek, amelyen együtt ültek. Az egyik tanító visszamegy az erdőbe, hogy az eltévedt gyermeket felkeresse, azonban eredménytelenül tér vissza. Szó-

morúan megy az egész társaság az állomásra. Itt azonban egy sürgöny várja őket, amelyből megtudják, hogy az előző vasuti állomáson maradt el a gyermek, olyformán, hogy egy másik iskola növendékei közé keveredett, ahol azonban felismerték, s azonnal értesítették tanítóit.

A gyermekköltőkről. (Neues Wiener Tagblatt. 1909. szeptember 5.) «Tiszteld a gyermeket!» mondja Gorki a Nachtasyiban. Valóban nem érdektelen, ha e nagy költő szavai szerint szeretettel közeledünk a gyermekekhez, s viszonzzuk kedves bizalmukat. Ha látják, hogy mi érdeklődéssel hallgatjuk csacsogásukat, felbátorodnak, s bevezetnek bennünket az ő csodálatos kis világukba, hol a madarak beszélnek, a virágok zenélnek s még a kövek is élnek. S habár az élet sivár józan-sága, a létért való küzdés, arra kényszerítenek bennünket, hogy őket a rideg valóságra is figyelmeztessük, s szertecsa-pongó gondolatvilágukat rendszeres, logikus gondolkodáshoz szoktassuk, mindamellert ne nyomjuk el egészen a gyermekben élő költői hajlamot. A gyermek értelme gyakran még nem olyan fejlett, hogy az álom és valóság s képzelet között éles különbséget tudna tenni. Épen ezért, ha a gyermek lehetetlen mesébe illő dolgokat csacsog is, ne hallgattassuk el hideg, visszautasító szavakkal, ne éreztessük vele, hogy lehetlenséget mond, vagy talán, hogy hazudik, mert mély fájdalmat okoznánk érzékeny lelkének.

E cikk írója az erre vonatkozó tapasztalatait is közli. Elmondja, hogy egy kis fiú nagy hévvel mesélte el atyjának, hogy az erdőben minap egy igazi kis törpét látott, vörös sapkában, de mire a közelébe jutott, eltűnt előle egy föld-üregben. Az atyja kedvetlenül utasítja el a kis fecsegőt. S a gyermek egész este szóttan, s később egy sarokban sírva találják meg. Mikor bácsija szeretettel közeledik feléje, s biztosítja a kis fiút, hogy ő minden bizonnyal hiszi az elmesélt dolgokat, felszáradnak könnyei s ragyogó arccal mondja: «Igazán láttam, de a papának többet sohasem mesélek semmit!» Ez a kis történet is mutatja, hogy mekkora fájdalmat okozhat a gyermeki léleknek a szeretetlenség, részvétlenség!

Megemlékszik az író egy kedves kis könyvecskéről is, amelyet egy német tanítónő adott ki: «Nyolc éves írók» címen

Ebben a munkában a tanítónő saját tapasztalatait adja. Többször évente ad ugyanis tanítványainak olyan feladatot, melynek tárgyát tetszésök szerint választhatják. Hogy mennyire fejlődik ezzel a gyermekek alkotó képessége, azt néhány kis fogalmazvány mutatja, amelyeket az író közöl is.

Ezenkívül sok kedves dolgot tartalmaz a könyvecske. Érdekesekek a gyermekek mondásai, megfigyelései, az úgynevezett «Enfant terrible» tettei, megjegyzései, amelyek gyakran hangos hahotát, majd pedig kínos jeleneteket idéznek elő a társaságban.

E sok bohóság között van azonban e műben egy szomorú fejezet is. Ezek azok a szívet, lelket megrázó szavak, amelyekkel a halállal küzdő gyermekek búcsuznak édesanyjuktól. A legtisztább költészet sugárzik ki ezekből a szívetfacsaró együgyű mondatokból.

Ez a kis munka is bizonyítja, hogy nem káros a gyermekekre, ha képzeletük megnyilvánulásainak szabad teret engedünk. Természetesen itt is, mint mindenütt, mértéket kell tartanunk, hogy a túlságba ne ragadtassanak a gyermekek.

APRÓSÁGOK A GYERMEK ÉLETÉBŐL

Megfigyelések.

Gyűjtötte: **Farkas Irén.**

Okosabb a többinél. A fiúk lármáztak az osztályban, mire így szólok hozzájuk: (I. osztály) «Fiuk ne lármázzatok, mert akkor nekem is hangosan kell beszélni, meg fog fájdulni a torkom és hamar meg fogok halni.» A 8 éves Lajos komolyan megrázza a fejét: «Bizony, aztán nekünk kell megfizetni a koporsót!»

Szubjektív érték. Karácsony előtt kérdezgetem a fiuktól, ki mit szeretne kapni? Az 5½ éves Józsi azt mondja: «Tanítónéni, én legjobban szeretnék egy darab kockacukrot.»

A hét éves gyermek fogalma a hizelgésről. A 6 éves Józsi tanulás közben átölel és meg akarja csókolni a kezemet, a 7 éves Pali elkezd morogni: «Te hizelgő Júdás!»

A testi nagyság, mint az önérzet főforrása. A kis Józsi ír a táblánál egy betűt. A fiuk csendben nézik s mikor elkészül vele, Lajos, ki alig 5 centiméterrel nagyobb, mint Józsi s szintén 6 éves, felkiált: «Nem valami gyönyörű, de elég szép ilyen kis gyerektől!»

A keresett pénz szubjektív értéke. A 6 éves Jóska boldogan mutat nekem 3 krajcárt s örömmel mondja: «Nézzé tanítónéni, van 3 krajcárom, ezt én kerestem.» «Hogyan?» «Hát a házukban lakik egy borbély és annak összeraktam egy kocsi fát, azért kaptam.» Ez az eset egyúttal világot vet a gyermek önérzetének egy másik tényezőjére.

ÜBERSICHT DER LETZTEN NUMMER.

IV. Jahrgang Nr. 3.

Kind und Gesellschaft.

Von Schulinspektor **Emerich Mosdóssy**, Budapest.

Seine Vorlesung in der Ungarischen Gesellschaft für Kinderforschung, leitete Verf. damit ein, dass die Kultur das Kind bislang weitaus stiefmütterlich behandelte. Hierauf beleuchtet er die Frage mit etlichen kennzeichnenden Bildern der geschichtlichen Entwicklung. In der primitivsten gesellschaftlichen Struktur wurde das Kind wie etwa ein *Vermögen*, *Besitz* und *Eigentum* bewertet. Bei den grösseren Kulturvölkern formierte die Zweckstheorie der gesellschaftlichen Ausgestaltungen die Auffassung bezüglich des Kindes. In den Augen Ägyptens galt das Los des Kindes nicht mehr als ganz gleichgiltig. In Griechenland ward das Erziehungsziel durch die Philosophie bestimmt. Die Römer hingegen befolgten schon eine praktischere Richtung. Mit der Geburt des Christentums veränderte sich auch die Behandlung des Kindes. Die Renaissance huldigte dem Prinzip der Liebe. Im Zeitalter ungefähr nach der Reformation wird der zarte Kindergeist in den Vordergrund gestellt und währt beiläufig bis zum Auftritt der philanthropischen Pädagogen. Natürlich der Wendepunkt in dieser Beziehung hebt erst dort an, wo man endlich das Kind nicht mehr

als Gegenstand der zukünftigen, sondern der gegenwärtigen Gesellschaft betrachtet.

Nunmehr müssen wir bedachtsam feststellen, dass der heutige Standpunkt auf richtiger Bahn rüstig fortschreitet. Dieser wird aber *zurzeit nur noch* von den Pflegern der Erziehungslehre, den Pädagogen und Fachleuten vertreten. Jedoch die Gemeinsamkeit würdigt noch immer nicht gehörig die Gegenwart, sondern bloß die Zukunft des Kindes. Die mannigfachen Unzulänglichkeiten liegen in dem Umstande, dass keine einzige der Anschauungen vom kindlichen Organismus ausgeht, sondern die Erziehung nach der Metaphysik von gesellschaftlichen Zwecken einrichtet.

Die allseitigen Folgerungen der geläuterten Auffassungen bezüglich des Kindes hat selbst die wissenschaftliche Welt sich nicht so zueigen gemacht, wie es die Notwendigkeit erheischte. Sämtliche Schulsysteme lassen eine harmonische Entfaltung der kindlichen Kräfte vermissen, zumal in allen lediglich der geistige Vorteil überwiegt. Demnach tut es an radikalen Reformen not, namentlich an solchen höchstwichtigen und unumgänglichen Kulturbestrebungen, die jedermann mit den Grundsätzen der Erziehung vertraut machen möchten. Es setze somit unverzüglich eine weitspurige Agitation ein, um die Leitsätze der Pädagogik in die gesamten Schulen der Mittelstufe, sowie die Mädchenlehranstalten einzubürgern, ja nicht minder die wahren und humanen Prinzipien der Kindererziehung auf der ganzen breiten Linie jedem Menschen als vorerste Pflicht vorzuschreiben.

An der angeregten Diskussion beteiligten sich mehrere, darunter Dr. *L. Nógrády*, der jener Ansicht des Vortragenden: den Kindern schon zu 14 Jahren die Erziehungsprobleme beizubringen, entgegentrat, und darin das pädagogische Unverständnis der Gesellschaft sucht, dass die Lehrer es versäumten, den gebürlichen Wissenswert allenthalben und zielbewusst zu veröffentlichen. Indem aber die Gesellschaft für Kinderforschung in die Öffentlichkeit tritt, die Eltern und die Allgemeinheit über die Verkehrtheiten, wie auch die anzustrebenden richtigen Leitsätze aufklärt, wird ihnen alles nötige Material geboten, wessen sie in ihrem Arbeitskreis bedürfen.

Mädchengeständnisse.

Von Dr. *Iloa Kepes*.

Als Lehrerin einer Mädchen-Bürgerschule betraute Verfasserin am Schluss des Schuljahres 64 Schülerinnen ihrer Klasse (10—14 Jahre alt), während der Ferien alle ihre Erlebnisse ganz ungezwun-

gen zu vermerken und dieselben als dann ihr vorzulegen. Jedoch nur 5 Zöglinge huldigten dieser Musse und führten ein Tagebuch; auf Grund dessen Verf. ein Bild ihrer Kinderseele entrollen sah.

Allerdings sind derartige unbelauschte Offenbarungen sehr geeignet, die Kinder in ihrem Treiben ausserhalb der Schule zu studieren. Es ist eine gute Veranlassung, auf diese Weise einen Einblick in ihr Heim, ihre Familie und ihren ganzen Lebenskreis zu tun, was um so heilsamer zu fruchten vermöchte, als ein angemessener Verkehr zwischen Schule und Haus nur in den spärlichsten Fällen stattfindet. Mittels solcher Geständnisse erfährt man so manche ansonst unbekannte Verhältnisse, welche bei Beurteilung und Klarlegung der Mädchenseele einen eminenten Nutzen bedeuten.

Kinderforschung in der Schule.

Von Kommunallehrerin **Auguste Martos**.

Zwecks zuverlässiger Ergründung der *Individualität* trachte der Lehrer vermöge seiner psychologischen Kenntnisse, selbst bei dem heutigen Unterrichtssystem und inmitte der genugsam hinderlichen Kindermasse, sämtliche Zöglinge gründlich zu studieren; und seine Beobachtungen zu verbuchen. Die *Praxis* der künftigen Schule werde auf der Erkenntnis der Kinderindividualität erbaut. Darob sei der erste Schritt der Kinderforschung in der Schule, über jeden Zögling Individual-Charaktermerkbücher zu verfertigen, welche Tabellen alle die über das Kind in der Schule gewonnenen Daten zu bewahren haben. Laut solcher vertrauenswürdigen Aufzeichnungen vermöchte der Lehrer sich alleweil Bild und Charakter der Kindesindividualität zu vergegenwärtigen und gleichsam würde er dadurch auch eine Richtschnur in seinen Verfahren vor Augen haben.

Verf. liess auf den von ihr benutzten Tabellen für jegliche Frage — Rubrik — alle womöglichen Antworten drucken, so hatte sie dann beim Ausfüllen des Charakterbogens nichts anderes zu tun, als die betreffenden Antworten einfach zu unterstreichen. Zwei Teile enthält ihr Merkblatt. Im ersten verzeichnete sie die körperlichen Daten des Kindes, nämlich 1. Das Alter. 2. Das Gewicht. 3. Das Mass. 4. Das Gesicht. 5. Das Gehör. 6. Die leiblichen Gebrechen und 7. die Vermögensverhältnisse. Im zweiten schrieb sie die auf die Seelenwelt des Kindes sich beziehenden Angaben folgendermassen ein:

1. Wie ist das Kind in der Schule?
2. Macht es seine Aufgaben?

3. Wenn es die Lektion nicht lernt, was ist die Ursache davon?
4. Kann es der Faulheit geächtigt werden? Wenn ja, warum?
5. Wie benimmt es sich während des Spielens?
6. Wofür interessiert es sich?
7. Wie sind seine Eigenschaften?
8. Auf welcher Stufe steht seine sittliche Einsicht?
9. Was für ein Einfluss bewirkte diese Stufe der sittlichen Einsicht?
10. Welcher Mittel bediente sich der Lehrer bis jetzt diesem Kinde gegenüber?

Es genüge hierorts die Beiträge bloß zweier Rubriken zu belegen. Die Antwort auf Punkt 4 lautet, wie folgt:

Ja, *nein*.

Krankheit, plötzliches Wachstum, physische Überanstrengung, mangelnde Ernährung, Antipathie gegen theoretische Beschäftigungen, Unbeständigkeit der Aufmerksamkeit, Übergangsalter der Entwicklung, völlige Unfähigkeit gegen Abstraktion, niedrige Stufe der geistigen Befähigung, Unzulänglichkeit der häuslichen Erziehung.

In der Rubrik 10 lesen wir unter den Mitteln, folgende:

Gelindes Überreden, *Vorbildlichkeit*, auf die Vernunft wollte der Lehrer wirken, auf die Empfindungen, *das Selbstgefühl* hat er gewirkt, *Lob, Auszeichnung, strenges Verfahren*, häufige Bestrafung, selten Strafe, Anwendung körperlicher Züchtigung.

M. Gaals „Die Schule der Zukunft“.

Betrachtet von Dr. Ladislaus N6gr6dy.

Von Moses Gaal, Gymnasialdirektor des X. Bezirks zu Budapest, erschien unl6ngst ein Werk unter obigem Titel; woraus die tiefstempfindende Seele eines gebornen Erziehers widerhallt. Vom Gesichtspunkt der Kinderforschung d6rfen wir es als eine Leistung ersten Ranges hochsch6tzen. Dem Vf. erscheint das heutige Unterrichtssystem, insonderheit das der Mittelschulen, als ein Haus, welches fortangesetzt st6ckweise verfl6cht ward, ohne aber im Fundament aufger6ttelt worden zu sein. Eine Vollf6hrung dieser letzteren Arbeit harret der Ung. Gesellschaft f6r Kinderforschung, in deren Mitte in n6chster B6lde eine p6dagogische Fachsektion gegr6ndet werden soll. Die Schulen m6ssen sich eine vollst6ndige Ver6nderung gefallen lassen, zumal auch sie dem Gesetze der Entwicklung unterworfen sind; zu deren raschen Verwirklichung d6rfte Gaals Buch sicherlich den Weg ebnen. Unsere heutigen Schulen sind schlechthin Institute f6r Daten-Mittei-

lungen, welche freilich die Seele der Schüler töten. Eben darin muss man das Verdienst des Verfassers hoch veranschlagen, dass er es verstand, nicht mit methodischen Definitionen abzuschneiden, vielmehr überzeugende Argumente und unzählige Beiträge zu erbringen, mit innerlichen Werten einzustehen für die Schule der Zukunft und die Fehler der heutigen Lehranstalten in allen ihren Beziehungen blozustellen.

Der Inhalt des Werkes zerfällt in 7 Kapitel: 1. Das soziale Gefühl, 2. das ästhetische Gefühl, 3. die Selbstausbildung, 4. die Beschäftigung der Kinder zuhause, 5. die Wohltätigkeit der Schule, 6. der Verkehr der Lehranstalten mit den Eltern und 7. etliche neuere Fragen der Erziehung.

Vf. fordert, man trage des soziale Gefühl in reinsten und edelster Form in die Schule herein, da ihr Boden für die Saat desselben geradezu wie geschaffen ist. Zuvörderst aber müsse der soziale Sinn den Lehrer selber durchdringen. In der Klasse, dem Kinderheere erblicke er stets nur die vollkommenste Republik, worin „jedes Kind gleichgestellt ist“. Er verweile ausserhalb des Unterrichts im Kreise seiner Zöglinge, schon aus pädologischen Rücksichten, ihre Seele je näher zu erkennen. Ferner sollen „auch die Schüler der oberen Klassen zur charakterbildenden, erzieherischen Arbeit mit herangezogen werden; in der Schule müssen die älteren Studenten, nicht aber die Zeitgenossen als Vorbilder erhalten. In Hinkunft wird also statt der *Autorität* das *Vertrauen* die Führung erhalten“. Auch erachtet er es für notwendig, die Zöglinge von je mehr Seiten ins Leben hinein greifen zu lassen, vornehmlich dorthin, wo die Arbeit unablässig vonstatten geht, um ihnen darüber ein lebhaftes und gedankenerweckendes Bild zu veranschaulichen.

Sodann prüft Vf., was die Schule in ästhetischer Hinsicht zu leisten vermag, und verbreitet sich dabei auf solche Dinge, welche man bisnun nicht gerade in dieses Gebiet einreichte. Schon äusserlich winke die Schule hell und freundlich, ähne nicht einem „Stein-Vogelhaus, worin der Schüler traurig gefangen sitzt“. Nicht mit toten Buchstaben sei das Empfinden fürs Schöne zu pflegen, auch nicht durch Lehrstoff, Vorschrift und Reglement, sondern vermittelt der beredten Natur, Museen, Bildergalerien, Entfaltung des Sinnes für Musik, Poesie und Literatur. Folglich nur einschneidende Reformen vermögen hierbei etwas zu verbessern.

Die Menschenliebe pflanze man frühzeitig in das Herz der Kinder ein. In einer guten Schule müssen es die Kinder fühlen, dass ihren kleinen Freuden, Leiden und aneifernden Ermun-

terungen immerzu Teilnahme, Beobachtung und Würdigung begegnen. Die grösste Wohltätigkeit ist fürwahr die, welche in der Schule ihren Platz findet, wo die aber fehlt, dann können wir wohl Bücher gratis schenken, Mittagessen unentgeltlich verabreichen; unsere Mildtätigkeit aber wird nur einseitig sein und niemals gedeihen. Deshalb weihe man die Schule wahrlich zu einer *Familie*, mit dem verzierenden Haussegen: Liebe! Wohlان gar keine wissenschaftliche Fertigkeit verhilft so sicher die Kinder gründlich zu erforschen, wie ein liebendes Herz und eine tiefempfindende Seele.

Die vorgelegte Arbeit Gaals können wir somit auch vom Standpunkte der Kinderforschung als wahre Bereicherung betrachten. Sie birgt durchweg fein gelungene Beobachtungen die Kindesseele betreffend. Wir vermögen also nicht umhin, die gediegene Studie jedermann aufs gelegentlichste zu empfehlen, der sich für das erhabenste Problem des Jahrhunderts: das Kind und um dessen Erziehungsheim, die Schule der Zukunft interessiert.

Kinderforschungs-Nachrichten.

Der Ausschuss unserer Gesellschaft hielt am 11. März, unter dem Vorsitz des Grafen *Alexander Teleki* eine Sitzung. Zunächst verdolmetschte der Präsident die allgemeine Freude darüber, dass Dr. *Paul Ranschburg*, Obmann der Experimentalsektion zum Privatdozenten ernannt wurde. Indem er seiner besonderen Verdienste auf dem Gebiete der Wissenschaft und im Dienste unser Gesellschaft gedenkt, hat er ihn im Namen letzterer aufs freundlichste begrüsst. Gleichzeitig sprach er Dank der hauptstädtischen Kommune dafür aus, dass sie neuerdings 143 Exemplare unseres Organs (*A Gyermek*) für ihre Schulen bestellte, mithin den Beweis erbrachte, wie wohl sie unsere Wirksamkeit vollends anerkennt und unterstützt.

Ladislau Nagy erstattete ausführlichen Bericht über die letzthin gegründeten Filialvereine in den Provinzen. Der in Nagyvárad errichtete zwei Abteilungen, für Sammelforschung und Pädagogik. Sein uns überreichtes Protokoll wird das Präsidium an das Ministerium des Innern weiterbefördern. Der Zweigverein in Pécs hat sich bereits am 20. März unter Beteiligung der dortigen Intelligenz endgiltig konstituiert. Auch in Nagybecskerek werde einer infolge der Bemühungen des Torontáler Kulturvereins und der Südungarischen Lehrervereinigung bald entstehen.

Schriftführer *Daniel Répay* berichtete betreffs des internationalen Kongresses, welcher unsere Gesellschaft einlud. Der Aus-

schuss kam dahin überein, dass die Ungarische Gesellschaft für Kinderforschung der angeregten Agitation sich anschliesst, und trachten werde, an derselben würdig teilzunehmen. Zur Erledigung der diesbezüglichen Angelegenheiten beabsichtigt sie einstweilen kein Separatkomité zu bestellen, sondern betraut damit das Präsidium.

Schriftführer Dr. *Géza Jablonkay* vermeldet, dass die Gesellschaft wegen Verwirklichung eines *Eigenbuchverlags* den Unterrichtsminister um Beistand angegangen ist.

Karl Ballai legt den Entwurf des längst geplanten «*Pädologischen Museums*» mit der Bemerkung vor, derselbe wird demnächst gedruckt versandt werden. Die nötigen Räumlichkeiten stellt uns auf Verlangen die Direktion des Sozialmuseums zur Verfügung.

Grete Jánosy liest die neubeigetretenen 98 Mitglieder vor, wodurch die Zahl nun auf 717 steigt.

Das Präsidium schlägt vor, dass fürderhin in Verbindung mit der Jahresversammlung eine *Landesberatung* stattfinde, in deren Rahmen immer dann irgendwelches gemeininteressante Fachthema über Kinderforschung einzufügen wäre.

RÉSUMÉ DU DERNIER NUMÉRO.

Quatrième Année, No 3.

De la place de l'enfant dans la société.

Discours prononcé par *M. Mosdóssy*, inspecteur des écoles à Budapest:
à la séance publique de la Société.

L'orateur, considérant les moeurs des nations de l'antiquité précise la place qu'occupait l'enfant dans l'idée de la société aux temps anciens. Pendant des siècles, l'enfant ne fut pas considéré autrement qu'un bien, qu'un objet possédé. Le pouvoir presque illimité des pères de familles nous fortifie dans cette croyance. Plus tard, avec les changements sociaux les idées sur l'enfant se modifièrent de même. Mais, ce n'est que dans les temps modernes, que l'humanité s'est aperçue, qu'il lui faut apprécier *le présent* de l'enfant pour arriver à bien préparer son avenir. De nos jours l'idée conçue de l'enfant est en tout ressemblante aux efforts de perfectionnement des races. Une grande part de la société ne connaît pas ce changement de vue au sujet des enfants. Seuls, les pédagogues et ceux qui s'occupent de l'étude psychologique des enfants ont une connaissance exacte de ce sujet. La cause principale de ces idées erronées est que la pédagogie n'est pas

basée sur l'organisme de l'enfant, mais qu'elle ordonne l'éducation d'après la métaphysique des besoins sociaux. L'organisation des écoles n'est pas non plus conforme aux idées libérales relatives à l'enfant et les parents sont très souvent peu versés dans la pédagogie.

Il serait nécessaire d'initier tout le monde aux sciences pédagogiques car, c'est non seulement le droit des parents d'élever leurs enfant, mais c'est pour eux un *devoir social* de l'élever honnêtement pour l'humanité. Seul la société qui se formera une idée juste de l'enfant pourra comprendre la nécessité des réformes à faire dans ce but. Elle ne sera pas seulement observatrice passive des tristes heures de la jeunesse ne produisant aucune fruit, ce qui la prive souvent des forces dont elle aurait besoin plus tard, dans la lutte pour la vie.

Confessions de jeunes filles.

Par : Dr. *Helène Kepes.*

A la fin de l'année scolaire l'auteur a invité les élèves de la première classe de l'école primaire supérieure à écrire tout ce qui leur arriverait pendant les vacances. Sur 64 élèves 5 ont répondu à l'invitations ont écrit un journal. Bien des enseignements se dégagent de ces confessions enfantines. Nous apprenons tout d'abord à quoi les élèves ont passé leur temps durant les vacances. Il est regrettable que les enfants avouent franchement s'être excessivement ennuyé. Chacune d'elles est très contente de voir arriver la fin des vacances et de pouvoir recommencer leurs études habituelles.

L'étude de l'enfant dans les écoles.

Par : Mme *Auguste Martos.*

Outre les parents ce sont les instituteurs qui ont le plus souvent occasion d'étudier les qualités des enfants. On ne peut, il est vraie exiger que chaque instituteur soit un observateur scientifique des enfants. Néanmoins il serait désirable que lea corps enseignant s'appliquât davantage de l'individualité des enfants. Les maîtres d'école pourraient noter avec fruit leurs remarques sur ce sujet. Ce serait un essai pour introduire l'étude de l'enfant dans les classes. L'instituteur pourrait faire un tableau relatif au caractère de chacun de ses élèves. Ce tableau contiendrait toutes les données fournies par les enfants pendant leur séjour à l'école. Ce procédé serait d'une valeur appréciable et pour les instituteur et pour les élèves. Ces notes serviraient en même temps pour les cas, où l'instituteur serait remplacé, pendant

une maladie ou un congé par un autre qui ne connaîtrait pas les élèves.

L'auteur de cet article soumet un tableau de ce genre réunissant toutes les questions essentielles relatives à l'individualité. Dans les cases du tableau à la suite de chaque question sont imprimées toutes les réponses présumées possibles de sorte que l'instituteur n'a autre chose à faire qu'à souligner les réponses appropriées à l'enfant en question. Ce tableau individuel doit être placé au nom de chaque enfant dans le registre de la classe. Il se divise en deux parties: la première contient des remarques spéciales à l'état physique de l'enfant: 1° Nom et âge. 2° Poids. 3° Taille. 4° Vue. 5° Ouïe. 6° Défauts physiques. 7° Etat de fortune.

La seconde partie est destinée aux facultés intellectuelles: 1° Quelle est la conduite de l'enfant en classe? 2° Fait-il ses devoirs? 3° S'il les fait mal quelle en est la cause? 4° Y-a-t-il paresse prononcée? 5° Quelles sont les manières de l'enfant au jeu. 6° A quoi l'enfant s'intéresse-t-il particulièrement? 7° Quelles sont ses aptitudes intellectuelles? 8° Quelle est le sens moral de l'enfant? 9° A quelle influence ce sens moral est-il dû? 10° Quels sont les moyens employés jusqu'à ce jour par l'instituteur dans l'éducation de l'enfant en question?

Voici un aperçu des réponses indiquées sur le tableau dans la partie relative au caractère:

6ème D.: A quoi l'enfant s'intéresse-t-il spécialement?

R. Au sujets d'études scientifiques ou au sujets ayant un côté artistique: chant, dessin, écriture, travail manuel.

10. D. Quels sont les moyens employés jusqu'à ce jour par l'instituteur dans l'éducation de l'enfant en question?

1° R. Un encouragement bienveillant.

2° R. Un appel à la raison de l'enfant.

3° R. Un appel aux sentiments affectueux de l'enfant.

4° R. Les louanges.

5° R. La sévérité.

6° R. De fréquentes punitions.

7° R. De rares punitions.

8° R. Le châtement corporel.

„L'école de l'avenir“ livre de M. Gaál. Vient de paraître.

Discussion et compte rendu par M. Nográdi.

Le livre de M. Gaál est d'une importance réelle au point de vue de la psychologie des enfants. Il y découvre avec beaucoup de justesse les fautes essentielles existantes dans notre système d'instruction. Il faut citer les mots de M. Gaál: «Tous les êtres du monde sont soumis aux lois du développement de même que

toutes les végétations et toutes les institutions. Les écoles doivent aussi s'assimiler aux gens . . . »

Jusqu'à nos jours personne n'a dévoilé sous des rapports aussi variés les erreurs fondamentales de notre système d'éducation. La description de la maison des enfants témoigne d'un grand amour pour eux et d'une profonde connaissance de l'âme enfantine. L'oeuvre est divisée en sept chapitres : I. Du sentiment social. II. Du sentiment esthétique. III. De l'instruction personnelle. IV. Des occupations de l'enfant dans la famille. V. De l'école et de la bienfaisance. VI. Rapports de l'école et de la famille. VII. De quelques questions d'éducation moderne.

Dans le premier chapitre l'auteur expose, par quels moyens il désirerait introduire à l'école l'idée de solidarité, prise dans son sens le plus pur et le plus noble. L'école doit être de fait une famille unie. Accompagnons aussi nos élèves dans leurs jeux ; il faut leur enseigner à jouer ! Dans l'école de l'avenir, la place de l'autorité sera prise par la confiance. Il considère aussi comme une circonstance très importante, qu'il ne faut pas oublier dans les écoles la vie réelle existante en dehors de leurs murailles. Autant que faire se peut, il faut montrer la vie réelle aux élèves. Il faut leur faire visiter des fabriques, des ateliers etc. L'école doit être en contact constant avec la vie réelle.

Les paroles relatives à l'éducation esthétique ont une grande valeur. Pour développer le sens esthétique chez les enfants, il est nécessaire de visiter avec eux les musées et les galeries. L'éducation musicale est aussi d'une importance considérable. C'est une étude spéciale qu'il rattache à l'enseignement de la poésie.

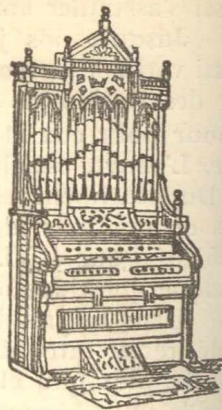
M. Gaál trouve que nos écoles sont froides et tristes. La charité ne s'y fait pas sentir ; les rend mornes l'autorité qui règne au lieu de l'amour paternel ; leur but est manqué parce qu'elles négligent l'éducation, elles sont archaïques car elle ne marchent pas avec la vie.

Mouvement de l'Étude de l'Enfant. Une séance du Comité eut lieu le 11 mars 1910 à l'École Normale d'Institutrices, rue Felsöerdösor. Le Président, M. le Comte Teleki est l'interprète de la joie éprouvée par la Société à la nouvelle de la nomination de M. Paul Ranschburg au grade de Professeur agrégé à l'Université. Il rappelle les mérites de M. Ranschburg envers la science médicale et la Société pour l'étude de l'Enfant. M. Perényi fait son rapport financier. M. Répay fait un rapport sur le congrès international pédologique. M. Jablonkay, secrétaire, annonce que notre Société a conçu le projet de fonder une entreprise d'édition. Les préparatifs pour la fondation d'un « Musée pour l'Étude de l'Enfant » sont en bonne voie. M. Nagy et M. Ballai ont tracé les plans du musée. Mlle Jánossy annonce que depuis janvier 97 nouveaux membres sont entrés dans la Société.

10

forint havi
részletfizetésre
vagy kész-
pénzért

a legjobb
zongorát vagy pianinót
harmoniumot vagy cimbalmot
hegedűt vagy cellót

kizárólag csakis a Magyar Királyi Zeneakadémia szállítója

Reményi Mihály

nagy magyar hangszer és zongora-telepén szerezhethünk be.
10 évi írásbeli kezesség mellett. Árjegyzéket és prospek-
tust minden hangszerről külön-külön kérjünk. **Budapest,**
Király-utca 58. Telefon 87-84. Hangszerek javítása a
legelőkelőbb szakmunkások által teljesíttetnek. Zongorák
hangolása, becserélése, régi hangszerek és zongorák vétele
a legmagasabb árákig.

Mielőtt bármily
hangszert venne,
kérje Reményi
legujabb
árjegyzékét.

Tanároknak, tanítóknak
előnyösebb árák. Ezen
lapra hivatkozva külön
engedmények.

